

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت آموزش قوه قضائیه

آشنایی با قانون مطبوعات و

جرایم مطبوعاتی

کام به کام باشورای حل اختلاف (۲۶)

اداره کل آموزش کارکنان اداری قوه قضائیه

اداره آموزش شورای حل اختلاف

۱۳۸۷

قوه قضائیه، معاونت آموزش

آشنایی با قانون مطبوعات و جرایم مطبوعاتی - گام به گام با شورای حل اختلاف (۲۶) / تهیه کننده اداره کل آموزش کارمندان - اداره آموزش شورای حل اختلاف. - قم: نشر قضا؛ ۱۳۸۷ ۵۶ ص. - (نشر قضا؛ ۲۸۳)

ISBN: ۹۷۸-۹۶۴-۵۳۴-۰۸۸-۷

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا

۱. شورای حل اختلاف - قوانین و مقررات - ایران. ۲. حل اختلاف - ایران. الف. اداره کل آموزش کارمندان، معاونت آموزش. ب. عنوان.

۳۴۷/۵۵۰

۴ الف ق/ ۱۸۲۹ KMH

۱۳۸۷

نشر قضا

قوه قضائیه
معاونت آموزش

عنوان: آشنایی با قانون مطبوعات و مجرایم مطبوعاتی

محقق: امیرعلی رضایی نژاد

کارشناسی و تنظیم: معصومه مایه صادقلو

نظارت: ابوالفضل نیکوکار، مهدی خالصی

تایپ: دبیرخانه مرکزی **صفحه آرایی:** سمیه شاکردی

ناشر: نشر قضا **مدیر نشر:** محسن سلم آبادی

چاپ اول: قم، زمستان ۱۳۸۷ **شمارگان:** ۲ هزار نسخه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: الهادی

همه حقوق ویژه ناشر است

«نسخه حاضر از بودجه بیت المال تهیه شده و قابل خرید و فروش نمی‌باشد.»

«نظریات مطروحه در این کتاب الزاماً دیدگاه معاونت آموزش قوه قضائیه نیست.»

تهران: ف حافظ شمالی، روبروی دانشگاه صنعتی امیرکبیر، نبش ف سمیه، سافتمان شماره ۳ قوه قضائیه

معاونت آموزش قوه قضائیه تلفن: ۴۰ - ۸۸۹۳۳۶۳۳ و ۷۰ - ۸۸۹۱۹۴۶۵ (۰۲۱)

پست الکترونیک: info@law-training.ir

فهرست مطالب

مقدمه.....	۲
پیشگفتار.....	۳
کلیات.....	۶
۱- مفاهیم مطبوعات، جرائد.....	۶
۲- ویژگی های اختصاصی مطبوعات.....	۷
۳- مفهوم آزادی مطبوعات.....	۷
۴- امتیازات قانونگذار برای رسیدگی به جرایم مطبوعاتی.....	۸
۵- مبانی آزادی مطبوعات در ایران.....	۸
فصل اول: جرم مطبوعاتی.....	۹
۱- قوانین حاکم در موضوع جرائم مطبوعاتی.....	۱۰
۲- مواد مرتبط با جرایم مطبوعاتی از قانون مجازات اسلامی.....	۱۲
۳- هدف از جرم انگاری و ایجاد مقررات ویژه برای مطبوعات.....	۱۳
۴- دادگاه صالح به رسیدگی به جرائم مطبوعاتی.....	۱۳
۵- نحوه رسیدگی به جرائم مطبوعاتی.....	۱۵
فصل دوم: هیأت نظارت بر مطبوعات.....	۱۵
الف: اعضای هیأت نظارت.....	۱۵
ب: وظائف و اختیارات نظارتی هیأت نظارت بر مطبوعات.....	۱۶
ج: اشخاص مسئول در جرائم مطبوعاتی.....	۱۷
د: هیأت نظارت بر مطبوعات و ارتباط آن با رسیدگی به جرائم مطبوعاتی.....	۱۷
فصل سوم: نقش هیأت منصفه در جریان دادرسی جرائم مطبوعاتی.....	۱۸
۱- اختیارات هیأت منصفه.....	۱۹

۲۰	شرایط عضویت اعضاء هیأت منصفه
۲۱	نشریات الکترونیکی و ارتباط آنها با قانون مطبوعات
۲۱	فصل چهارم: نقش شورای حل اختلاف ویژه مطبوعات
۲۲	۱- حیطه وظایف و اختیارات شوراهای حل اختلاف ویژه مطبوعات
۲۲	۲- بخشنامه به روسای کل محترم دادگستری- به شماره ۸۶/۵۱۴۶- مورخ ۸۶/۵/۸ در خصوص تشکیل شورای حل اختلاف ویژه مطبوعات
۲۴	ضمائم
۵۰	منابع

حضرت آیت ا... هاشمی شاهرودی رئیس محترم قوه قضائیه

«برخی مفاهیم و موضوعاتی که به لحاظ نوپیدایی و نیاز دستگاه مناسب

است در اولویت برنامه‌های آموزشی قرار گیرد به قرار ذیل است:... توسعه و

تعمیق آموزش‌های مربوط به اعضای شوراهای حل اختلاف و نیز دبیرخانه آنها

به منظور کارآمدسازی و ارتقای سطح علمی و عملی شوراهای حل اختلاف»

شوراهای حل اختلاف به موجب ماده ۱۸۹ قانون برنامه سوم توسعه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی پایه‌گذاری شدند و آئین‌نامه اجرایی قانون مزبور در مرداد ۱۳۸۱ به تصویب هیأت محترم وزیران و سپس به تأیید رئیس محترم قوه قضائیه رسید، ماده ۱۳۴ قانون برنامه چهارم توسعه نیز مهلت اجرای آن را تا پایان برنامه چهارم سال (۱۳۸۸) تعیین نموده است، هرچند قانون شوراهای حل اختلاف مصوب تیرماه ۱۳۸۷ مجلس شورای اسلامی گام موثری در جهت تثبیت این نهاد باارزش می‌باشد که به موجب آئین‌نامه فوق‌الذکر و قانون برنامه پنج ساله دوم توسعه قضایی و همچنین تأکیدات مکرر ریاست محترم قوه قضائیه، امر آموزش اعضای شوراهای حل اختلاف در اولویت برنامه‌های آموزشی معاونت آموزش قوه قضائیه قرار گرفته و از سال ۱۳۸۱ تا کنون دوره‌های آموزشی متعدد و متنوع تدوین و اجرا و منابع آموزشی مختلف اعم از کتاب و کتابچه به زبان ساده تهیه و در سطح کشور توزیع شده است و این روند تکاملی تداوم دارد. متون آموزشی که در قالب کتابچه و تحت عنوان «گام به گام با شورای حل اختلاف» تدارک شده و کتابچه حاضر نیز نمونه‌ای از آن است که بدلیل سادگی و انتقال صریح مفاهیم و تبیین نحوه رسیدگی صحیح در شوراها با استقبال گسترده اعضای شورای حل اختلاف مواجه شده و این معاونت توسعه و تقویت آن را در دستور کار دارد، ضمن این که آگاهی از کاستی‌ها می‌تواند ما را در غنی‌سازی مجموعه متون آموزشی توانمند سازد. امید داریم کتابچه حاضر مورد استفاده علاقمندان قرار گرفته و از نظریات اصلاحی صاحب‌نظران بهره‌مند شویم.

اداره کل آموزش کارکنان اداری قوه قضائیه

پیشگفتار

با رشد و تکامل تدریجی انسانها در تمامی بخش های اجتماعی، اخلاقی، اقتصادی، پدیده های نو ظهور و جدیدی نیز در بستر تعامل و ارتباط بین انسانها بوجود آمده است. همانطوری که می دانیم بشر موجودی اجتماعی است و برای امکان حضور و زندگی اجتماعی خود ناچار به ارتباط با هم نوعان خود می باشد. انسانها ارتباطات خود را به طرق مختلفی برقرار می سازند. تکلم شفاهی، نامه نگاری، رسانه های دیداری (تلویزیون)، رسانه های شنیداری (رادیو)، اینترنت (Email) و مطبوعات، امروز اکثر راههای ارتباط و تعامل انسانها پیچیدگی های خاص خود را پیدا نموده است. در تلویزیون و رادیو، آنقدر پیشرفت صورت گرفته است که دولتها ناچار به وضع قوانین خاص نسبت به آنها شده اند. اینترنت، راههای آسان ارتباطات ماهواره ای، ویدئوکنفرانس ها و.. نیز همگی دچار توسعه شگرفی شده اند.

یکی دیگر از علل گرایش انسانها به تعامل و ارتباطات علاوه بر مشخصه اجتماعی بودن انسان، خواست انسان به انعکاس نظرات و عقاید خود و هم فکran خود می باشد. در بستر جامعه جهانی که با قومیت ها و ملتها و شاخصه های فرهنگی بسیاری زندگی می کنند، هر یک از جوامع و ملتها سعی در القای حس برتری فرهنگی و نژادی اعتقادی خود به دیگری دارند. به طوریکه در رابطه با مذاهب و ادیان مختلف نیز انسانها سعی می نمایند مذهب، دین و فرهنگ خود را به جوامع دیگر تحمیل نمایند، از اینرو می بینیم در سده های اخیر کشورهای غربی با هجوم فرهنگی و به تعبیر مقام معظم رهبری شیخون فرهنگی به کشورهای جهان سوم و حتی کشورهای پیشرفته صنعتی در اروپا سعی در تحمیل فرهنگ لیبرالی غرب دارند.

با توجه به وضع فرهنگی جهان در حال حاضر رسانه های ارتباطی اهمیت بسیار زیادی پیدا می کنند. به تعبیر برخی از اساتید جامعه شناسی هر قدر که توان کشورها و ملتها یا اقوام و فرهنگ ها در استفاده از رسانه های ارتباطی بیشتر باشد به همان میزان بیشتر و بهتر می توانند بر جوامع و کشورهای دیگر تأثیر گذارده و فرهنگ و نظر خود را به آنها تحمیل نمایند.

یکی از بهترین رسانه های ارتباط اجتماعی انسانها، مطبوعات اعم از کتاب ها، روزنامه ها، مجلات و نشریات می باشد. به طور کلی ارتباطات فعلی انسانها از طریق جراید و مطبوعات امروز بخش مهمی از فرهنگ انسانها را در بر گرفته است و جوامع سعی در استفاده بسیار زیاد از این نوع ارتباط دارند.

اهداف هر فرد، گروهها، احزاب و کلیه اشخاصی که به نوعی نظرات عقاید، اخبار و... را از طریق مطبوعات و روزنامه ها و کلیه جرائد منتشر می کنند بسیار متفاوت است. امروز نشریات و مطبوعات در هر کشوری می توانند در روند صحیح اطلاع رسانی مثبت و عادلانه حرکت کنند و هم می توانند به ابزارهای قدرت و ثروت و در جهت روند منفی اخلاقی حرکت نموده و موجبات فساد، جنگ و برهم خوردن تعادل اجتماعی انسانها را فراهم آورد. به عنوان نمونه اهداف نشریات و مطبوعات آمریکا در طول سالیان اخیر (حرکت در مسیر جنگ طلبی و سلطه سیاستمداران آمریکایی بوده) و در این راه هیچ منزلت و ارزشی برای اخلاق و انسانیت قائل نیستند. هرچند نشریات اخلاقی و مثبت و انسانی هم وجود دارند که هدف آنها سعی در ترویج مبانی الهی و رشد و تکامل فرهنگی انسانها می باشد. با پیشرفت سریع و توسعه مطبوعات و جرائد در یکصد سال اخیر و وجود اهداف ضد فرهنگی و استفاده ابزاری از مطبوعات، اکثریت جوامع سعی در تنظیم مقررات و قوانین ویژه در جهت جلوگیری از سوء استفاده از مطبوعات داشته اند و به همین جهت کشورهای

مختلفی قوانین و مقررات ویژه ای را در این راستا تنظیم و تصویب نمودند. که از آن جمله می‌توان به کشور انگلیس اشاره نمود.

البته مقررات وضع شده هر کشور متناسب با فرهنگ و نوع جرم‌انگاری در روند فعالیت های مطبوعات می‌باشد.

ممکن است فعالیت یک نشریه با مفاهیم ضد اخلاقی در انگلیس جرم نباشد و لیکن فعالیت همان نشریه در ایران یا چین یا عربستان جرم محسوب گردد.

با ورود چرخه مطبوعاتی و جرائد و توسعه آن از سال ۱۲۸۵ هجری شمسی، کشور ما نیز نیاز خود به داشتن مقررات ویژه مطبوعاتی را احساس نمود و با تنظیم مقررات ویژه ای هرچند محدود سعی در تنظیم مقررات فعالیت در عرصه اطلاع رسانی نوشتاری کرد.

پس از آن بارها در طول یکصد سال اخیر قوانین متعددی در جهت ساماندهی وضعیت فعالین عرصه مطبوعات تنظیم و تصویب شد که آخرین آن در سال ۱۳۷۹ توسط مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید.

در این کتاب سعی بر آشنایی با مفاهیم مطبوعات، قوانین مطبوعات، جرم مطبوعاتی، نحوه رسیدگی به جرائم مطبوعاتی، حدود آزادی مطبوعات، عناوین اختصاصی جرم مطبوعاتی می‌باشد. به نحوی که اعضای شورا اطلاعات اجمالی نسبت به این مباحث داشته باشند. در این راستا بخشنامه شماره ۸۶/۵۱۴۶ مورخ ۸/۵/۸۶ ریاست محترم قوه قضائیه و ماده ۲ قانون شوراهای حل اختلاف مصوب سال ۸۷ مبنی بر اجازه تشکیل شوراهای حل اختلاف صنفی و لزوم ایجاد شوراهای حل اختلاف ویژه مطبوعات تدوین این مجموعه را ایجاب نموده و امید است مطالب آن در جهت افزایش اطلاعات حقوقی در حوزه مطبوعات مفید واقع شود.

کلیات

۱- مفاهیم مطبوعات، جرائد

اصولاً به طور عرفی در جامعه کنونی ما لفظ مطبوعات دلالت به نشریاتی دارد که به طور منظم روزانه، هفتگی، ماهانه، یا فصلی و یا سالانه منتشر می‌شوند و اصولاً یکی از ویژگی‌های مطبوعاتی بودن، انتشار آن به صورت منظم و دوره ای است. البته در معنای وسیعتر و به نظر عده ای به هر نوشتاری که به زیور طبع آراسته گردد از قبیل کتاب، مجله، روزنامه مطبوعات گفته می‌شود. جرائد نیز در لفظ عام به معنای روزنامه‌ها و مجلات است که ترتیب زمانی خاص انتشار خود را رعایت می‌نمایند.

اختلاف در بحث اینکه چه انتشاراتی را می‌توان مطبوعات نامید و آنرا داخل در قانون مطبوعات تجزیه و تحلیل نمود از ابتدای پیدایش صنعت چاپ وجود داشته است. به طوریکه در اولین قانون مطبوعات مصوب ۱۸ بهمن ۱۲۸۶ شمسی مطبوعات به طور عام مطرح شده است که کتاب، مجله، روزنامه و غیره را نیز شامل می‌شده است اما در قوانین تصویب شده بعدی نظیر قانون مطبوعات مصوب ۱۰ مرداد ۱۳۳۴، قانونگذار، مطبوعات را با لفظ خاص آن به کار برد و این رویه تا سال ۱۳۵۸ و تصویب قانون مطبوعات توسط شورای انقلاب ادامه داشت. در قانون اساسی نیز عموم حقوقدانان معتقدند در اصل ۱۵ قانون اساسی یا اصل ۲۴ قانون اساسی قصد قانونگذار استعمال لفظ خاص است.

(اصولی از قانون اساسی که در آن به وضعیت مطبوعات و جرائم و حدود آزادیهای آن

ارتباط دارد در مباحث بعدی تحلیل خواهد شد)

تغییرات در قانون مطبوعات در کشور ما گسترده بوده است، تصویب قانون جدید در تاریخ ۲۲ اسفند ۱۳۶۴ و اصلاحیه مصوب ۱۳۷۹/۱/۳۰ در مجلس شورای اسلامی نشانگر تغییرات پی در پی قانون مطبوعات در ایران است. آخرین مشخصه قوانین فعلی و قبلی بعد

از تصویب اولین قانون مطبوعات در سال ۱۲۸۶ شمسی نشان دهنده این است که قانونگذار لفظ خاص مطبوعات را به لفظ عام آن ترجیح داده و به طور کلی آنرا از کتاب جدا، ساخته است و موید این استنباط ماده ۱ قانون مطبوعات مصوب سال ۱۳۶۴ است که بیان داشته: «مطبوعات در این قانون عبارتند از نشریاتی که به طور منظم با نام ثابت و تاریخ و شماره ردیف در زمینه های گوناگون هنری، انتقادی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، کشاورزی، فرهنگی، دینی، علمی، فنی، نظامی، ورزشی و نظایر آنها منتشر می شود.»

۲- ویژگی های اختصاصی مطبوعات

هر نشریه یا مجله ای برای اینکه بتوان آنرا داخل در حیطه قانون مطبوعات دانست باید دارای چند ویژگی باشد:

۱- انتشار منظم ۲- نام ثابت ۳- تاریخ و شماره ردیف ۴- زمینه فعالیت مشخص بنا به قوانین فعلی فقط هر نشریه ای که چنین مشخصه هایی داشته باشد تحت عنوان مطبوعات و در حیطه شمول قانون مطبوعات بوده و در صورت وقوع جرم مطبوعاتی مطابق با مقررات قانون مطبوعات با آن برخورد می گردد. ولیکن هر نشریه ای که خارج از شمول قانون مطبوعات باشد و جرمی را مرتکب شود مطابق مقررات عمومی حقوق جزا با آن برخورد خواهد شد.

۳- مفهوم آزادی مطبوعات

مطابق عرف بین الملل مطبوعات دارای آزادی طبع هستند ولیکن این آزادی باید تابع حدود مقررات باشد تا اشخاص مفسد از آن در جهت بر هم زدن تعادل اجتماعی جامعه سوء استفاده نکنند.

حتی در کشورهای غربی نیز مطبوعات به طور کامل آزاد نیستند و در صورت عبور از خط قرمز های جامعه، حکومت با آنها برخورد خواهد کرد.

در کشور ما ایران نیز مطبوعات آزادی کامل دارند تا در جهت اعتلای فرهنگی، اخلاقی، سیاسی و کمک به توسعه و آبادانی جامعه و انتقاد سازنده از سیستم و رفع عیوب و جلوگیری از فساد در جامعه فعالیت نمایند. بدیهی است هیچ عقل سلیمی اجازه نمی‌دهد تا افراد مغرض و مفسده‌جو با استفاده ابزاری از مطبوعات موجبات فساد، بی بندوباری و افترا و کمک به دشمنان نظام مقدس جمهوری اسلامی را فراهم نمایند.

لذا در ایران نیز مطبوعات در حدود قانون آزادند. جامعه فعلی کشور ما و مردم عزیزمان در بستر مذهبی رشد و تکامل یافته‌اند و خون هزاران شهید و جانباز این مرز و بوم برای حفظ و پاسداری از اعتقادات و ارزشها و تکامل اخلاقی فدا شده است لذا هیچ جامعه شناس و متفکری نمی‌پذیرد که مطبوعات به ابزار هتک حرمت جامعه و بستری برای رشد و ترویج فساد و ابزاری در دست دشمنان این مرز و بوم قرار گیرد، به همین جهت قانون، حدود آزادی مطبوعات و عناوین مجرمانه‌ای که در حیطه کار مطبوعاتی با آن روبرو می‌شویم، مشخص کرده است.

۴- امتیازات قانونگذار برای رسیدگی به جرایم مطبوعاتی

در صورتی که یک تخلف یا جرم بواسطه کار مطبوعاتی رخ دهد قانونگذار امتیازات ویژه را برای رسیدگی به آن جرم در نظر گرفته است که از آن جمله می‌توان به حضور هیأت منصفه در جریان رسیدگی به جرم مطبوعاتی را اشاره نمود. که این مبحث در فصل نحوه رسیدگی قضایی به جرائم مطبوعاتی توضیح داده خواهد شد.

۵- مبانی آزادی مطبوعات در ایران

جامعه شناسان مبانی اصلی آزادی مطبوعات را در آزادی بیان مطرح می‌سازند. آزادی بیان یکی از مواردی است که اسلام تأکید فراوانی بر آن دارد البته در اسلام از ورود به

قلمرو منفی و فساد نهی شده است، اسلام آزادی بیان را تا جایی که مخل مبانی اخلاقی و اعتقادی نباشد مورد تأیید قرار داده است. با توجه به ارتباط و همسویی آزادی مطبوعات و آزادی بیان ذکر این نکته ضروری است که قانونگذاران در ایران ضمن قبول هر کدام از این موارد محدوده قانونی آنرا نیز مشخص نموده اند تا طبق قاعده لاضرر و لاضرار از این ابزار قانونی، ضرر و زیانی به افراد یا جامعه وارد نیاید.

استاد شهید مرتضی مطهری در کتاب پیرامون انقلاب اسلامی در زمینه آزادی بیان در اسلام می‌گوید: هر کس می‌باید فکر و بیان و قلمش آزاد باشد و تنها در این صورت است که انقلاب اسلامی، راه صحیح پیروزی را ادامه خواهد داد.^۱

فصل اول: جرم مطبوعاتی

حقوقدانان معتقدند که قلمرو حقوق جزا مضیق است و نمی‌توان بدون ذکر مورد خاص در قانون موارد مندرج در قوانین کیفری را به موارد مشابه تعمیم داد. مطابق با اصل قانونی بودن جرم و مجازات‌ها، هیچ جرم و مجازاتی بدون ذکر در قانون قابلیت اجرا ندارد. گرچه سعی حقوقدانان بر این است که بر مبنای جرم‌شناسی از جرم‌انگاری‌های جدید در کلیه امور جامعه خصوصاً مطبوعات جلوگیری شود و از صدور دستوراتی که مبتنی به محدود کردن فعل یا ترک فعل انسانها می‌باشد خودداری گردد ولیکن حجم وسیع امور مطبوعاتی و فضای باز ایجاد جرم در آن، قانونگذاران را به سمت مشخص نمودن عناوین جرایم مطبوعاتی کشانده است.

تعریف دقیق جرم مطبوعاتی زیاد سهل و آسان نمی‌باشد زیرا علمای حقوق هر یک بنا بر برداشت خود تفاسیر گوناگونی ارائه می‌دهند اما می‌توان بر مبنای ماده ۱ قانون جزا و قانون مطبوعات مصوب سال ۱۳۶۴ و اصلاحیه قانون سال ۱۳۷۹ جرم مطبوعاتی را چنین

^۱ - انتشارات صدرا، پیرامون انقلاب اسلامی، مرتضی مطهری صفحات ۶۲، ۶۳. سال ۱۳۷۶

تعریف کرد: نشر هرگونه مطلبی که به موجب قانون ممنوع بوده باشد اعم از نویسندگی، نشر یا توزیع.

همانطور که گفتیم تعاریف متفاوتی از جرم مطبوعاتی ارائه شده است.

جرم مطبوعاتی جرمی است که به وسیله درج مطلب یا تصویری در یک نشریه روی می‌دهد و خود جرم مستقلی نیست بلکه جرمی عمومی است که عملاً وقوع آن بوسیله درج مطلب در نشریه ممکن است.^۱

البته در قانون مصوب سال ۱۳۵۸ شورای انقلاب و قانون مطبوعات سال ۱۳۶۴ قانونگذار مصادیق جرائم مطبوعاتی را به طور واضح مشخص ننموده و ظاهراً گرایش به سمت تفسیر موسع از جرائم مطبوعاتی وجود داشته به این صورت که هر جرمی که توسط مطبوعات حادث شود را جرم مطبوعاتی اعلام می‌نماید.

نتیجه اینکه در حال حاضر ارتکاب هر جرم مصرح در قانون مجازات اسلامی و سایر مقررات جاری مشروط بر اینکه مطبوعات به عنوان ابزار و وسیله ارتکاب آن باشد جرم مطبوعاتی تلقی می‌شود^۲

۱- قوانین حاکم در موضوع جرائم مطبوعاتی

در حال حاضر قانون مطبوعات مصوب سال ۱۳۶۴ و قانون اصلاح قانون مطبوعات مصوب سال ۱۳۷۹ مجلس شورای اسلامی منبع اصلی در رسیدگی به جرائم مطبوعاتی هستند ضمن اینکه قانون مجازات اسلامی نیز به مبنای عام در برخی از انواع جرائم مطبوعاتی مبنای عام رسیدگی می‌باشد.

^۱ - کامبیز نوروزی، آزادی مطبوعات از اخلاق تا حقوق، ص ۲۸۵، بررسی مسائل مطبوعاتی (مجموعه مقالات در بین سمینار مطبوعات) چاپ اول، مرکز مطالعات و تحقیقات مسلم تهران ۱۳۷۷

^۲ - جرائم مطبوعاتی، دکتر عباس شیخ الاسلامی، انتشارات جهاد دانشگاهی سال ۱۳۸۰

- ۱- افترا^۱ ماده ۳۰ قانون مطبوعات و ماده ۶۹۷ از قانون مجازات اسلامی
- ۲- نشر اکاذیب^۲
- ۳- افشای اسرار نظام، ماده ۲۴ قانون مطبوعات
- ۴- اهانت توهین و یا هتک حرمت، بند ۷ و ۸ ماده ۶ و مواد ۲۶ و ۲۷ قانون مطبوعات
- ۵- تخطی از مصوبات شورای عالی امنیت ملی، تبصره ۲ ماده ۲ قانون اصلاح مطبوعات
- ۶- استفاده نشریات از کمک خارجی ماده ۸ قانون اصلاح ۱۳۷۹
- ۷- واگذاری امتیاز نشریه به غیر تبصره ۳ ماده ۸ قانون اصلاح ۱۳۷۲
- ۸- عدم داشتن صلاحیت های ماده ۹ قانون ماده ۶۴ و ماده ۶ قانون اصلاح ۱۳۷۹
- ۹- فعالیت عناصر مخرب و منافقین و هواداران گروه های ضد انقلاب در نشریات تبصره ۸ ماده ۶ قانون اصلاح ۷۹
- ۱۰- امتناع از درج پاسخ مطالب افرادی که در نشریه بر علیه آنها مطالبی درج شده باشد. ماده ۲۳ قانون ۶۴
- ۱۱- اهانت به دین مبین اسلام ماده ۲۶ قانون مطبوعات
- ۱۲- اهانت به رهبر یا مراجع مسلم تقلید ماده ۲۷ قانون مطبوعات
- ۱۳- انتشار عکسها و تصاویر خلاف عفت عمومی ماده ۲۸ قانون مطبوعات
- ۱۴- انتشار مذاکرات غیر علنی مجلس یا تحقیقات اصلاحی ماده ۳۰ قانون مطبوعات
- ۱۵- افشای اسرار شخصی ماده ۳۱
- ۱۶- تقلید نام یا علامت نشریه دیگر ماده ۳۳

---

^۱- رجوع به ضمائم این کتاب

^۲- همان

البته موارد احصائی دیگری نیز وجود دارند که در متن کامل قانون مطبوعات سال ۶۴ آمده است که در پایان کتاب متن کامل آن درج می‌گردد.

۲- مواد مرتبط با جرایم مطبوعاتی از قانون مجازات اسلامی

ماده ۵۰۰ ق.م.ا: هر کس علیه نظام جمهوری اسلامی ایران یا به نفع گروه‌ها و سازمانها مخالف نظام به هر نحو فعالیت تبلیغی نماید به حبس از ۳ ماه تا یک سال محکوم خواهد شد.

ماده ۵۱۳ و ۵۱۴ از قانون مجازات اسلامی در خصوص توهین و اهانت به مقدسات اسلام و هریک از انبیاء عظام و یا ائمه اطهار و یا حضرت فاطمه (س) و بنیانگذار فقید جمهوری اسلامی رضوان الله علیه، درخصوص توهین و اهانت نیز تفسیرهای گوناگونی ارائه شده است در این زمینه مجلس شورای اسلامی در ماده واحده مصوب ۱۳۷۹/۱۰/۱۰ در استفساریه از شورای نگهبان درخواست توضیح و رفع ابهام نمود که شورای نگهبان نیز اعلام کرد؛ «از نظر مقررات کیفری اهانت و توهین عبارت است از بکار بردن الفاظی که صریح یا ظاهر باشد و یا ارتکاب اعمال و انجام حرکاتی که با لحاظ عرفیات جامعه و با درنظر گرفتن شرایط زمانی و مکانی و موقعیت اشخاص موجب تخفیف و تحقیر آنان شود و با عدم ظهور الفاظ توهین تلقی نمی‌گردد.»^۱

همانطوریکه قبلاً گفته شد در قانون مجازات اسلامی که یکی از منابع اصلی حقوق کیفری ایران می‌باشد به برخی از جرائم که احتمال وقوع آنها از سوی مطبوعات وجود دارد، نیز اشاره شده است.

^۱ - ماده واحده قانون استفساریه نسبت به محکمه اهانت توهین یا هتک حرمت مصوب ۷۹/۱۰/۱۰

۳- هدف از جرم انگاری و ایجاد مقررات ویژه برای مطبوعات

همانطوریکه در اصل ۲۴ قانون اساسی کشورمان آمده است:

«نشریات و مطبوعات در بیان مطالب آزادند، مگر آنکه مخل به مبانی اسلام یا حقوق

عمومی باشند تفصیل آنرا قانون معین می کند.»

بنابر این به جهت آنکه نظم عمومی و امنیت جامعه و افراد به صورت عمومی و یا خصوصی خدشه دار نشود می بایست قوانین و مقررات ویژه ای تدوین گردد تا راه سوء استفاده از مطبوعات به عنوان یکی از ابزارهای جرم از بین برود، زیرا همانطور که مقنن در ماده ۲ قانون مطبوعات سال ۱۳۶۴ ذکر کرده است، یکی از رسالت های مطبوعات روشن ساختن افکار عمومی و بالابردن سطح معلومات و دانش مردم می باشد، لذا مطبوعات می بایست در مبارزه با تظاهر فرهنگ استعماری نیز همگام کلیه ارگانهای دیگر کشور عمل نمایند.

۴- دادگاه صالح به رسیدگی به جرائم مطبوعاتی

دادگاه های کشور پس از تشکیل دادگاه های عمومی و انقلاب به صورت اساسی تغییر نمود. هم اکنون چند نوع دادگاه با صلاحیت های مختلف در نظام قضایی کشور وجود دارند که ذیلاً به آنها اشاره می گردد.

۱- محاکم عمومی و انقلاب بدوی

۲- محاکم تجدیدنظر استان

۳- محاکم کیفری استان

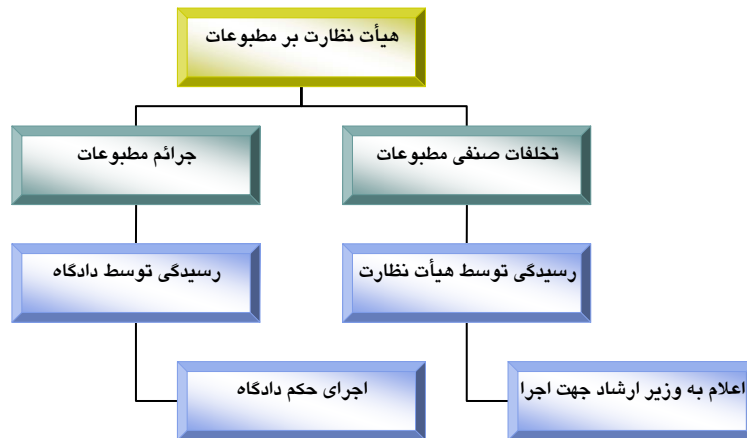
از دادگاه های عمومی بعضی برای رسیدگی به امور کیفری و بعضی برای رسیدگی به امور حقوقی اختصاص یافته اند هر یک از دادگاه های فوق دارای صلاحیت های ذاتی و

صلاحیت های محلی مختلفی هستند و هیچ یک از آنها نمی توانند به پرونده هایی خارج از محدوده صلاحیت خود رسیدگی کنند.

قانونگذار رسیدگی به جرائم مطبوعاتی را به لحاظ ویژگیها و حساسیت های فوق العاده آن در حیطه اختیارات و صلاحیت های دادگاه کیفری استان قرار داده است.

در رسیدگی های دادگاه کیفری استان می بایست صلاحیت محلی را از حیث محدوده سر زمین آن رعایت گردد. مثلاً در صورت وقوع جرم مطبوعاتی در نشریه ویژه استان اصفهان رسیدگی به آن جرم مطبوعاتی در حیطه صلاحیت دادگاه کیفری استان اصفهان می باشد.

نمودار تفکیک رسیدگی های تخلفاتی از رسیدگی های قضایی و صلاحیت مراجع مربوطه^۱

^۱ - ابوالفضل نیکوکار - مجموعه مقالات سمینار مطبوعات چاپ اول - مرکز مطالعات و تحقیقات تهران ۱۳۷۷

۵- نحوه رسیدگی به جرائم مطبوعاتی

نقش دادستان در رسیدگی به جرائم خصوصاً جرائمی که جنبه عمومی دارد بسیار حائز اهمیت است. جرم مطبوعاتی، جرمی است با جنبه عمومی که دادستان می‌بایست بنا به وظیفه و اختیارات خود در صورت مطلع شدن از آن نسبت به تعقیب و پیگیری موضوع اقدام نماید.

در جرائم مطبوعاتی نیز به محض اطلاع دادستان تعقیب و پیگیری آن در دادسرا شروع و با تفهیم اتهام تعقیب جرم ادامه پیدا می‌کند ممکن است دادستان به عنوان مدعی العموم خود ناظر وقوع جرم و یا مطلع از آن باشد و به عنوان مدعی العموم نسبت به طرح موضوع و تعقیب و رسیدگی در دادسرا اقدام نماید.

ممکن است طریق اطلاع دادستان و تعقیب متهم با شکایت شاکی خصوصی شروع شود که در این صورت علاوه بر جنبه عمومی جنبه خصوصی نیز در مورد رسیدگی قرار می‌گیرد.

یکی دیگر از روشهای طرح پرونده جرم مطبوعاتی تقاضای پیگرد قانونی از سوی هیأت نظارت بر مطبوعات می‌باشد.

فصل دوم: هیأت نظارت بر مطبوعات

الف: اعضای هیأت نظارت

- ۱- یکی از قضات به انتخاب رئیس قوه قضائیه
- ۲- وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی یا نماینده تام‌الاختیار وی
- ۳- یکی از نمایندگان مجلس به انتخاب مجلس
- ۴- یکی از اساتید دانشگاهی به انتخاب وزیر فرهنگ و آموزش عالی

- ۵- یکی از مدیران مسئول مطبوعات به انتخاب آنان
- ۶- یکی از اساتید حوزه علمیه به انتخاب شورای عالی حوزه علمیه قم
- ۷- یکی از اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی به انتخاب آن شورا

ب: وظائف و اختیارات نظارتی هیأت نظارت بر مطبوعات

- ۱- جلوگیری از انتشار نشریه ای که پرونده آن لغو گردیده است یا به دستور دادگاه و به طور موقت یا دائم تعطیل گردیده است
  - ۲- جلوگیری از انتشار نشریه به گونه ای که اکثر مطالب آن مغایر با آنچه که متقاضی به نوع آن متعهد شده است.
  - ۳- جلوگیری از انتشار نشریه بدون ذکر نام صاحب امتیاز و مدیر مسئول - نشانی اداره نشریه و چاپخانه آن
  - ۴- نظارت بر مراکز نشر، چاپ، توزیع و فروش نشریات مجاز و جلوگیری از انتشار و عرضه مطبوعات و نشریاتی که از سوی هیأت نظارت مغایر با اصول قانون مطبوعات تشخیص داده شود
  - ۵- اعطای اجازه برای چاپ نشریات داخلی سازمانها و موسسات و شرکت های دولتی
  - ۶- جلوگیری از انتشار بیش از یک نشریه با یک پروانه
  - ۷- جلوگیری از اعطای پروانه به وابستگان به رژیم گذشته
  - ۸- نظارت بر هر مجله یا روزنامه درخصوص تهیه دفاتر محاسباتی پلمپ شده مطابق قانون همانطور که بیان گردید رسیدگی به بعضی از تخلفات مطبوعات برعهده هیأت نظارت بر مطبوعات است و هیأت می تواند تقاضای خود را برای رسیدگی قضایی به دادگاه صالح به صورت کتبی تقدیم نماید.
- گرچه هیأت نظارت دارای اختیاراتی در رسیدگی به تخلفات مطبوعاتی است و لیکن این اختیارات مانع از ورود دستگاه قضایی و دادسرا و تعقیب و پیگیری موضوع جرائم

مطبوعاتی نمی‌باشد. و دادسرا در صورت تشخیص دادستان در هر زمان یا شکایت و اقامه دعوی افراد ذینفع می‌تواند رسیدگی به جرائم مطبوعاتی را شروع نماید.^۱

ج: اشخاص مسئول در جرائم مطبوعاتی

با توجه به اینکه در جرایمی که در مطبوعات واقع می‌شود افراد زیادی نقش‌های متفاوتی را دارا می‌باشند از قبیل نویسنده، سردبیر، مدیر مسئول، مسئول چاپخانه، افراد توزیع‌کننده و غیره که ممکن است به لحاظ مسئولیت خود نقش به‌سزایی در تکوین جرم داشته باشند و بعضاً نیز هیچ نقشی در تحقق جرم نداشته باشند به همین منظور قانونگذار به لحاظ نقش و اهمیت جایگاه مدیر مسئول، مسئولیت اصلی را در خصوص مقالات و مطالبی که در نشریه منتشر می‌شود متوجه مدیر مسئول دانسته است و لیکن مسئولیت نویسنده مقاله و سایر افرادی که احتمالاً در ارتکاب جرم نقش داشته‌اند را نفی نکرده است به معنای واضح‌تر علاوه بر مدیر مسئول که یقیناً در برابر هر گونه تخلف یا جرمی مسئولیت اصلی را بر عهده دارد نویسنده یا هر فردی که به نحوی از انحاء در تکوین و تحقق جرم مطبوعاتی دخالت داشته باشد نیز در برابر قانون مسئول بوده و به حسب نوع جرم و میزان مسئولیت مورد تعقیب کیفری قرار خواهد گرفت.^۲

د: هیأت نظارت بر مطبوعات و ارتباط آن با رسیدگی به جرائم مطبوعاتی

قانونگذار در مواد ۱۰ الی ۱۵ قانون مطبوعات مصوب سال ۱۳۶۴ به شورایی تحت عنوان هیأت نظارت بر مطبوعات اشاره و اختیاراتی از باب نظارت بر وضعیت مطبوعات به آن اعطا نموده است از جمله اختیارات هیأت نظارت بر مطبوعات عبارتند از:

۱- رسیدگی به درخواست صدور پروانه مطبوعاتی

^۱ - تبصره ۲ الحاقی قانون اصلاح قانون مطبوعات مصوب ۱۳۷۹

^۲ - تبصره ۷ ماده ۶ قانون اصلاح قانون مطبوعات مصوب سال ۱۳۷۹

۲- تشخیص صلاحیت متقاضی صدور پروانه و مدیر مسئول

۳- رسیدگی به تخلفات نشریات و در صورت لزوم تقاضای پیگرد قانونی از دادگاه صالح^۱
لازم به ذکر است که هیأت نظارت بر مطبوعات یک نهاد اداری است که وظائف آن رسیدگی به صلاحیت متقاضیان و تخلفات صنفی مطبوعات است نه جرائم مطبوعاتی^۲.
اصولاً می‌بایست ابتدا تفکیکی از جرائم مطبوعاتی با تخلفات مطبوعاتی داشته باشیم تا بتوانیم مرجع صلاحیتدار رسیدگی به آنها را مشخص نمائیم واضح است که رسیدگی به تمامی جرائم مطلقاً در اختیار قاضی و دادگاه صالح است و رسیدگی به جرائم مطبوعاتی منصرف از این قاعده نمی‌باشد ولیکن رسیدگی به تخلفات مطبوعاتی از قبیل عدم درج نام مدیر مسئول و... به عنوان تخلف مطبوعاتی در صلاحیت هیأت نظارت به مطبوعات می‌باشد که این تخلفات نیز تحت شرایطی دیگر می‌تواند با درخواست هیأت نظارت بر مطبوعات در دادگاه مطبوعات مورد رسیدگی قرار گیرد.

فصل سوم: نقش هیأت منصفه در جریان دادرسی جرائم مطبوعاتی

در بحث نحوه رسیدگی و صلاحیت محاکم اشاره ای گذرا به نحوه تشکیل پرونده جرائم مطبوعاتی در محاکم داشتیم، بطوریکه صلاحیت رسیدگی به جرائم مطبوعاتی مطابق نص قانون بر عهده دادگاه کیفری استان می‌باشد و دادگاه کیفری استان با حضور ۳ قاضی (یک نفر رئیس و دو نفر مستشار) مبادرت به رسیدگی و صدور حکم خواهد کرد. قانونگذار به علل اهمیت رسیدگی به جرائم مطبوعاتی سیاست تعدد قاضی را در رسیدگی به

^۱ - هیأت نظارت رسماً یا به تقاضای وزیر ارشاد موارد تخلف نشریات را مورد رسیدگی قرار می‌دهد و در صورت لزوم جهت پیگرد قانونی تقاضای کتبی خود را به دادگاه صالح تقدیم دارد.

^۲ - ابوالفضل نیکوکار، نشریه داخلی قوه قضائیه (مأوی) ۸ مرداد ۱۳۸۵

جرائم مطبوعاتی را برگزیده و رأی شعبه رسیدگی کننده با نظر اکثریت قضات (۲ نفر از ۳ نفر قاضی) واجد اعتبار قانونی می‌باشد.

قانونگذار ترتیب رسیدگی قضایی به جرائم مطبوعاتی را بر عهده نهادی به نام هیأت منصفه قرار داده است این نهاد فقط در برخی از جرائم مانند جرائم سیاسی و جرائم مطبوعاتی در نظام قضایی ایران وجود دارند و در اصل ۱۶۸ قانون اساسی نیز به آن تصریح شده است البته در قانون اساسی مشروطه مصوب حدود ۹۷ سال پیش نیز در اصل ۷۹ متمم آن اشاره به هیأت منصفه نیز شده بوده است.

هیأت منصفه اصطلاح مناسب و رسائی است که حقوق ایران در برابر لفظ (جواری jury) یا به قول فرانسوی ها (ژوری) انتخاب کرده است که عبارت است از گروهی از صنوف و اقشار مختلف جامعه که به عنوان نماینده افکار عمومی و انتظارات مردم از دستگاه قضایی در رسیدگی به برخی جرائم تحت شرایط خاص با دادرسان دادگاه های کیفری همکاری می‌کنند.^۱

اصل ۱۶۸ قانون اساسی در این باره می‌گوید: رسیدگی به جرایم سیاسی و مطبوعاتی علنی است و با حضور هیأت منصفه در محاکم دادگستری صورت می‌گیرد. نحوه انتخاب، شرایط، اختیارات هیأت منصفه و تعریف جرم سیاسی را قانون براساس موازین اسلامی معین می‌کند.

۱- اختیارات هیأت منصفه

هیأت منصفه دارای اختیاراتی به قرار ذیل است:

۱- اظهارنظر در مورد مجرم بودن یا مجرم نبودن متهم

^۱- ابوالفضل نیکوکار- نشریه مأوی ۲۴ مرداد ۸۵ و ۲۹ مرداد ۸۵

۲- اظهار نظر در خصوص استحقاق تخفیف مجازات نسبت به مجرم^۱
هیأت منصفه صرفاً با توجه به موارد فوق اهمیت دارد و هیأت منصفه به هیچ عنوان نمی‌تواند وارد ماهیت قضایی و دادرسی گردد و در هر صورت رأی قاضی قاطع دادرسی است ولو اینکه حتی مخالف نظر هیأت منصفه باشد.

جایگاه هیأت منصفه در سیستم دادرسی مطبوعاتی برگرفته از قوانین فرانسه می‌باشد و لزوم حضور افکار عمومی جامعه در دادگاه به علت مشخصه های ویژه جرم مطبوعاتی است و قانونگذار به همین علت، وجود نهاد هیأت منصفه را در جریان دادرسی و نیز علنی بودن روند دادرسی مطبوعاتی را برگزیده است.

۲- شرایط عضویت اعضاء هیأت منصفه

اعضاء هیأت منصفه باید دارای شرایط ویژگی های ذیل باشند:

۱- داشتن حداقل ۳۰ سال سن و تأهل

۲- نداشتن سابقه محکومیت مؤثر کیفری

۳- اشتها به امانت، صداقت و حسن شهرت

۴- صلاحیت علمی و آشنایی با مسائل فرهنگی و مطبوعاتی

هیأت منصفه جرائم مطبوعات در تهران ۲۱ نفر عضو دارد و در سایر استانها ۱۴ نفر به انتخاب شورائی متشکل از وزیر ارشاد، رئیس کل دادگستری، رئیس شورای شهر، رئیس سازمان تبلیغات و امام جمعه مرکز استان یا نماینده وی تشکیل می‌شود.

دادگاه رسیدگی کننده به جرائم مطبوعاتی با حضور حداقل ۷ نفر از اعضاء هیأت منصفه

رسمیت خواهد یافت.

^۱- ماده ۳۷ قانون اصلاح قانون مطبوعات مصوب سال ۷۹

۳- نشریات الکترونیکی و ارتباط آنها با قانون مطبوعات

امروزه با گسترش نحوه اطلاع رسانی دایره شمول مطبوعات گسترش پیدا نموده است. سیستم‌های اطلاع رسانی مکتوب روند تغییر خود به سمت اطلاع رسانی الکترونیکی را با سرعت بیشتری طی می‌نمایند، و تعداد نشریات الکترونیکی به شدت رو به افزایش است، در قانون اصلاح قانون مطبوعات به علت همین تغییر روند مطبوعات مطابق تبصره ۳ ماده ۱ کلیه نشریات الکترونیکی را نیز مشمول مواد قانون مطبوعات اعلام نموده است. بدیهی است رسیدگی به تخلفات اینگونه نشریات اعم از وب سایت و وبلاگ و دیگر طرق انتشار الکترونیکی نیز در حیطه صلاحیت و دادگاه‌های مطبوعات بوده و مطابق مقررات جرائم مطبوعاتی قابل پیگیری و تعقیب قضایی هستند.

فصل چهارم: نقش شورای حل اختلاف ویژه مطبوعات

با تصویب قانون سیستم دادرسی شورای حل اختلاف و احیا مجدد سنت حسنه آشتی مراجعین، امروزه شاهد رشد و توسعه هر چه بیشتر نهاد شورای حل اختلاف هستیم، ویژگی‌ها و سهولت رسیدگی در شوراهای حل اختلاف و گرایش بیشتر مردم به حضور و رفع اختلاف در این نهاد زمینه ساز تشکیل شوراهای حل اختلاف صنفی از قبیل مطبوعات، امور بیمه، فرهنگیان و امور پزشکی و دارویی شده است.

مطابق بخشنامه شماره ۸۶/۵۱۴۶ مورخ ۸۶/۵/۸ ریاست محترم قوه قضائیه، شوراهای حل اختلاف ویژه مطبوعات در سراسر کشور تشکیل و مطابق مقررات موضوعه، سعی وافر در اجرای مفاد بخشنامه صادره مبذول می‌دارند.

۱- حیطه وظایف و اختیارات شوراهای حل اختلاف ویژه مطبوعات

شوراهای حل اختلاف ابتدائاً وفق آیین نامه اجرایی ماده ۱۸۹ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی و سپس قانون جدید شوراهای مذکور^۱ در کلیه امور مربوط به صلح و سازش که رسیدگی به آن منوط به شکایت شاکی خصوصی بوده و با گذشت وی تعقیب موقوف می‌گردد^۲، صالح به رسیدگی هستند. لذا در خصوص جرائم مطبوعاتی نیز در جهت صلح و سازش در جرائم مذکور می‌توانند رسیدگی خود را آغاز نموده و در صورت عدم صلح و سازش پرونده را جهت ادامه رسیدگی به مرجع صالح قضایی ارسال نمایند.

در رسیدگی به جرائم مطبوعاتی در شوراهای حل اختلاف ویژه مطبوعات ضمن رعایت دقیق و کامل قانون آیین دادرسی کیفری و قوانین مطبوعات مصوب سال ۱۳۶۴ قانون و اصلاحیه مصوب سال ۱۳۷۹ می‌بایست دقت لازم در نحوه برخورد با اصحاب قلم و دادرسی‌ها به عمل آید و اعضای شوراهای تخصصی با اشراف کامل نسبت به قوانین رسیدگی‌های خود را بر مبنای صلح و سازش به عمل آورند تا در صورتیکه از جهت جنبه خصوصی جرم ارتكابی که اضرار معنوی نسبت به شاکی خصوصی صورت گرفته با رفع کینه و کدورت از یکدیگر، با تنظیم صورت مجلس، حصول گذشت و سازش طرفین، پرونده امر نسبت به جنبه مربوطه به نظم عمومی جامعه و فراز غیر قابل گذشت آن به حسب مورد به مراجع ذیصلاح ارسال می‌گردد. بدیهی است گذشت شاکی خصوصی از موجبات تخفیف مجازات جرم ارتكابی محسوب خواهد شد.

۲- بخشنامه به روسای کل محترم دادگستری- به شماره ۸۶/۵۱۴۶- مورخ ۸/۵/۸۶ در خصوص تشکیل شورای حل اختلاف ویژه مطبوعات

با عنایت به صلاحیت شوراهای حل اختلاف به موجب بند الف ماده ۷ آیین نامه اجرایی ماده ۱۳۴ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و اهمیت آنها در افزایش

^۱- بندهای الف و ب و ج ماده ۸ قانون شوراهای حل اختلاف مصوب تیرماه ۱۳۸۷.

^۲- بند ۱ ماده ۷ آیین نامه اجرایی ماده ۱۸۹ برنامه سوم توسعه

مشارکت مردمی و گسترش فرهنگ صلح و سازش و ایجاد رضایت مندی اصحاب دعوا و به منظور جلوگیری از اطاله دادرسی و کاهش تراکم امور و جلوگیری از اتلاف وقت محاکم و دادسراها و بهره مندی اصحاب مطبوعات و رسانه از مزایای میانجیگری و مصالحه و در راستای بند ۹ سیاستهای کلان قضایی مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام و ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری و ضمن توجه دادن قضات شریف به مواد مندرج در فصل نهم از باب اول قانون آیین دادرسی و دادگاه های عمومی و انقلاب در امور مدنی و ماده ۱۹۵ قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور کیفری مبنی بر استفاده از صلح و سازش در حل و فصل دعاوی و خودداری از توسل به روشهای رسمی دادرسی، در جهت ایجاد زمینه لازم ارجاع دعاوی مطبوعاتی به شوراهای حل اختلاف، مقتضی است روسای کل محترم دادگستری استانها شعبی از شوراهای حل اختلاف را در مرکز استانها یا بر حسب ضرورت در سایر شهرستانها، به دعاوی مطبوعاتی اختصاص دهند و اعضای شورای تخصصی مطبوعات را با رعایت مفاد ماده ۵ آیین نامه فوق الذکر و بخشنامه شماره ۱/۸۴/۱۴۷۳۹-۱/۲۸/۱۰/۱۳۸۴ از میان کارشناسان و متخصصان دارای تجربه و تبحر در امور مطبوعاتی و رسانه ای که مهارت لازم جهت ایجاد صلح و سازش را دارند، انتخاب نمایند.

در جهت اثر بخشی اقدامات شورای حل اختلاف ویژه مطبوعات، روسای دادگستری ها موظفند ضمن انتخاب و معرفی قاضی مشاور شورای تخصصی مطبوعات، زمینه مساعد برای امکان استفاده از همکاری و مساعدت سایر مراجع و اشخاص مصلح و موثر و همچنین تعامل و همکاری بین شورای حل اختلاف تخصصی مطبوعات، مرجع قضایی ذیصلاح، هیأت نظارت بر مطبوعات و سایر مراجع ذیربط را فراهم آورند.

سید محمود هاشمی شاهرودی

ضمائم

۱- متن کامل قانون مطبوعات

فصل اول / تعریف مطبوعات

ماده ۱. مطبوعات در این قانون عبارتند از نشریاتی که بطور منظم بانام ثابت و تاریخ و شماره ردیف در زمینه های گوناگون خبری، انتقادی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، کشاورزی، فرهنگی، دینی، علمی، فنی، نظامی، هنری، ورزشی و نظایر اینها منتشر می شوند. تبصره- انتشار فوق العاده اختصاصی به نشریه‌ای که به طور مرتب انتشار می یابد.

فصل دوم / رسالت مطبوعات

ماده ۲. رسالتی که مطبوعات در نظام جمهوری اسلامی بر عهده دارد، عبارت است از: الف. روشن ساختن افکار عمومی و بالابردن سطح معلومات و دانش مردم در یک یا چند زمینه مورد اشاره در ماده یک.

ب. پیشبرد اهدافی که در قانون اساسی جمهوری اسلامی بیان شده است.

ج. تلاش برای نفی مرزبندی های کاذب و تفرقه انگیز و قرار ندادن اقشار مختلف جامعه در مقابل یکدیگر، مانند دسته بندی مردم براساس نژاد، زبان، رسوم، سنن محلی و...
د. مبارزه با مظاهر فرهنگ استعماری (اسراف، تبذیر، لغو تجمل پرستی، اشاعه فحشا و...) و ترویج و تبلیغ فرهنگ اصیل اسلامی و گسترش فضایل اخلاقی.

ه. حفظ و تحکیم سیاست نه شرقی - نه غربی.

تبصره - هریک از مطبوعات باید حداقل در تحقق یکی از موارد فوق الذکر سهیم و با موارد دیگر به هیچ وجه در تضاد نبوده و در مسیر جمهوری اسلامی باشد.

فصل سوم / حقوق مطبوعات

ماده ۳. مطبوعات حق دارند نظرات، انتقادات سازنده، پیشنهادهای، توضیحات مردم و مسئولین را با رعایت موازین اسلامی و مصالح جامعه درج و به اطلاع عموم برسانند. تبصره - انتقاد سازنده مشروط به دارا بودن منطق و استدلال و پرهیز از توهین، تحقیر و تخریب می باشد.

ماده ۴. هیچ مقام دولتی و غیردولتی حق ندارد برای چاپ مطلب یا مقاله‌ای درصدی اعمال فشار بر مطبوعات برآید و یا به سانسور و کنترل نشریات مبادرت کند.

ماده ۵. کسب و انتشار اخبار داخلی و خارجی که به منظور افزایش آگاهی عمومی و حفظ مصالح جامعه باشد با رعایت این قانون حق قانونی مطبوعات است.

فصل چهارم / حدود مطبوعات

ماده ۶. نشریات جز در مورد اخلاق به مبانی و احکام اسلام و حقوق عمومی و خصوصی که در این فصل مشخص می شوند آزادند.

۱. نشر مطالب الحادی و مخالف موازین اسلامی و ترویج مطالبی که به اساس جمهوری اسلامی لطمه وارد کند.
۲. اشاعه فحشا و منکرات و انتشار عکس ها و تصاویر و مطالب خلاف عفت عمومی.
۳. تبلیغ و ترویج اسراف و تبذیر.
۴. ایجاد اختلاف مابین اقشار جامعه، به ویژه از طریق طرح مسائل نژادی و قومی.
۵. تحریض و تشویق افراد و گروهها به ارتکاب اعمالی علیه امنیت، حیثیت و منافع جمهوری اسلامی ایران در داخل یا خارج.

۶. فاش نمودن و انتشار اسناد و دستورها و مسایل محرمانه، اسرار نیروهای مسلح جمهوری اسلامی، نقشه و استحکامات نظامی، انتشار مذاکرات غیرعلنی مجلس شورای اسلامی و محاکم غیرعلنی دادگستری و تحقیقات مراجع قضایی بدون مجوز قانونی.

۷. اهانت به دین مبین اسلام و مقدسات آن و همچنین اهانت به مقام معظم رهبری و مراجع مسلم تقلید.

۸. افترا به مقامات، نهادها، ارگانها و هریک از افراد کشور و توهین به اشخاص حقیقی و حقوقی که حرمت شرعی دارند، اگر چه از طریق انتشار عکس یا کاریکاتور باشد.

۹. سرقتهای ادبی و همچنین نقل مطالب از مطبوعات و احزاب و گروههای منحرف و مخالف اسلام (داخلی و خارجی) بنحوی که تبلیغ از آنها باشد. (حدود موارد فوق را آیین نامه مشخص می کند)

تبصره - سرقت ادبی عبارت است از نسبت دادن عمدی تمام یا بخش قابل توجهی از آثار و نوشته های دیگران به خود یا غیر، ولو بصورت ترجمه.

ماده ۷. موارد ذیل ممنوع و جرم محسوب می شود:

الف. چاپ و انتشار نشریه ای که پروانه برای آن صادر نشده و یا پروانه آن لغو گردیده و یا به دستور دادگاه به طور موقت یا دائم تعطیل گردیده است.

ب. انتشار نشریه به گونه ای که اکثر مطالب آن مغایر باشد با آنچه که متقاضی به نوع آن متعهد شده است.

ج. انتشار نشریه به نحوی که با نشریات موجود یا نشریاتی که به طور موقت یا دائم تعطیل شده اند از نظر نام، علامت و شکل اشتباه شود.

د. انتشار نشریه بدون ذکر نام صاحب امتیاز و مدیرمسئول و نشانی اداره نشریه و چاپخانه آن.

تبصره - مراکز نشر، چاپ، توزیع و فروش نشریات مجاز به چاپ و انتشار و عرضه مطبوعات و نشریاتی که از سوی هیأت نظارت مغایر با اصول مندرج در این قانون تشخیص داده شود، نمی باشند.

فصل پنجم / شرایط متقاضی و مراحل صدور پروانه

ماده ۸. انتشار نشریه به مسئولیت اشخاص حقیقی یا حقوقی با سرمایه ایرانی و اخذ پروانه از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی آزاد است.

تبصره - مطبوعاتی که از طرف سازمانهای آزادی بخش اسلامی کشورهای دیگر منتشر می شود می تواند با سرمایه و مسئولیت اشخاص غیرایرانی در چهارچوب قوانین مربوطه به خارجیان مقیم ایران و موافقت وزارتین ارشاد و امور خارجه منتشر شوند.

ماده ۹. الف - شخص حقیقی متقاضی امتیاز باید دارای شرایط زیر باشد:

۱. تابعیت ایران.

۲. دارا بودن حداقل ۲۵ سال سن.

۳. عدم حجرو ورشکستگی به تقلب و تقصیر.

۴. عدم اشتغال به فساد اخلاقی و سابقه محکومیت کیفری براساس موازین اسلامی که موجب سلب حقوق اجتماعی باشد.

۵. داشتن صلاحیت علمی درحد لیسانس و یا پایان سطح درعلوم حوزه ای، به تشخیص هیأت نظارت موضوع ماده ۱۰ این قانون.

تبصره ۱ - متقاضی امتیاز نشریه موظف است خودیا شخص دیگری را به عنوان مدیرمسئول واجد شرایط مندرج در این ماده معرفی نماید.

تبصره ۲ - برای نشریات داخلی یک سازمان، مؤسسه و شرکت دولتی یا خصوصی که فقط برای استفاده کارکنان منتشر و رایگان در اختیار آنان قرار می‌گیرد، تنها اجازه وزارت ارشاد اسلامی با رعایت ماده ۲ این قانون کافی است.

تبصره ۳ - با یک پروانه نمی‌توان بیش از یک نشریه منتشر کرد.

تبصره ۴ - صاحب امتیاز در قبال خط مشی کلی نشریه مسئول است و مسئولیت یکایک مطالبی که در نشریه به چاپ می‌رسد و دیگر امور مربوط در رابطه با نشریه به عهده مدیر مسئول خواهد بود.

تبصره ۵ - نخست وزیران، وزیران، استانداران، امرای ارتش و شهربانی، ژاندارمری، رؤسای سازمانهای دولتی، مدیران عامل و رؤسای هیئت مدیره شرکتها و بانکهای دولتی و کلیه شرکتها و مؤسساتی که شمول حکم در مورد آن مستلزم ذکر نام است، نمایندگان مجلسین، سفراء فرمانداران، شهرداران، رؤسای انجمنهای شهر و شهرستان تهران و مراکز استانها، اعضای ساواک، رؤسای دفاتر رستخیز در تهران و مراکز استانها و شهرستانها و وابستگان به رژیم سابق که در فاصله زمانی پانزدهم خرداد ۱۳۴۲ تا ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ در مشاغل مذکور بوده و همچنین کسانی که در این مدت از طریق مطبوعات، رادیو و تلویزیون با سخنرانی در اجتماعات خدمتگزار تبلیغاتی رژیم گذشته بوده‌اند، از انتشار نشریه و هرگونه فعالیت مطبوعاتی محرومند.

ماده ۱۰ - اعضای هیئت نظارت بر مطبوعات که از افراد مسلمان و صاحب صلاحیت

علمی و اخلاقی لازم و مؤمن به انقلاب اسلامی می‌باشند، عبارتند از:

الف - یکی از قضات دیوان عالی کشور به انتخاب شورای عالی قضایی.

ب - وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی یا نماینده تام‌الاختیار وی.

ج - یکی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی به انتخاب مجلس.

د - یکی از اساتید دانشگاه به انتخاب وزیر فرهنگ و آموزش عالی.

ه - یکی از مدیران مسئول مطبوعات به انتخاب آنان.

تبصره ۱ - این هیئت ظرف دوماه پس از تصویب این قانون در دوره اول و در دوره های بعد، ظرف یک ماه قبل از اتمام مدت مقرر برای مدت دوسال به دعوت وزیر ارشاد اسلامی تشکیل می شود.

تبصره ۲ - جلسات هیأت با حضور دو سوم اعضاء رسمیت یافته و تصمیمات متخذه با اکثریت مطلق اعضاء معتبر خواهد بود.

تبصره ۳ - هیأت نظارت پس از رسیدگی های لازم نظر خود را جهت اجرا به وزیر ارشاد اسلامی اعلام می دارد.

ماده ۱۱ - رسیدگی به درخواست صدور پروانه و تشخیص صلاحیت متقاضی و مدیر مسئول به عهده هیأت نظارت بر مطبوعات است.

ماده ۱۲ - هیأت نظارت رأساً یا به درخواست وزیر ارشاد اسلامی موارد تخلف نشریات را مورد رسیدگی قرار می دهد و در صورت لزوم جهت پیگرد قانونی تقاضای کتبی خود را به دادگاه صالح تقدیم می دارد.

ماده ۱۳ - هیئت نظارت مکلف است ظرف مدت سه ماه از تاریخ دریافت تقاضا جهت امتیاز یک نشریه، درباره صلاحیت متقاضی و مدیرمسئول با رعایت شرایط مقرر در این قانون رسیدگیهای لازم را انجام داده و مراتب رد یا قبول تقاضا را با ذکر دلایل و شواهد، جهت اجرا به وزیر ارشاد گزارش نماید، و وزارت ارشاد اسلامی موظف است حداکثر ظرف ۲ ماه از تاریخ موافقت هیأت نظارت برای متقاضی، پروانه انتشار صادر کند.

ماده ۱۴ - در صورتی که مدیر مسئول شرایط مندرج در ماده ۹ را فاقد گردد، یا فوت شود و یا استعفا دهد، صاحب امتیاز موظف است حداکثر ظرف ۳ ماه شخص دیگری را که

واجد شرایط باشد به وزارت ارشاد اسلامی معرفی کند، در غیر این صورت از انتشار نشریه او جلوگیری می شود، تازمانی که صلاحیت مدیر به تاییدنرسیده است، مسئولیت‌های مدیر به عهده صاحب امتیاز است.

ماده ۱۵ - اعلام نظر هیئت نظارت مبنی بر تایید یا عدم تایید مدیرمسئول جدید، حداکثر سه ماه از تاریخ معرفی توسط وزارت ارشاد اسلامی خواهد بود.

ماده ۱۶ - صاحب امتیاز موظف است ظرف شش ماه پس از صدور پروانه، نشریه مربوطه را منتشر کند و در غیر اینصورت با یک بار اخطار کتبی و دادن فرصت پانزده روز دیگر در صورت عدم عذر موجه اعتبار پروانه از بین می رود، عدم انتشار منظم نشریه در یک سال نیز اگر بدون عذرموجه (به تشخیص هیئت نظارت) باشد موجب لغو پروانه خواهد بود.

تبصره - نشریه ای که سالانه منتشر می شود (سالنامه) از ماده فوق مستثنی بوده و در صورت عدم نشر ظرف یکسال بدون عذر موجه، پروانه صاحب امتیاز لغو خواهد شد.

ماده ۱۷ - پروانه هایی که بر طبق مقررات سابق برای نشریات کنونی صادر شده است به اعتبار خود باقی است، مشروط بر اینکه ظرف سه ماه از تاریخ اجرای این قانون، صاحب امتیاز برای تطبیق وضع خود با این قانون اقدام نماید.

ماده ۱۸ - در هر شماره باید نام صاحب امتیاز، مدیر مسئول، نشانی اداره و چاپخانه ای که نشریه در آن به چاپ می رسد و نیز زمینه فعالیت و ترتیب انتشارنوع نشریه (دینی، علمی، سیاسی، اقتصادی، ادبی، هنری و غیره) در صفحه معین ومحل ثابت اعلان شود، چاپخانه ها نیز مکلف به رعایت مفاد این ماده می باشند.

ماده ۱۹ - نشریات در چاپ آگهی های تجارتي که مشتمل بر تعریف و تمجید کالا یا خدماتی که از طرف یکی از مراکز تحقیقاتی کشور که بر حسب قوانین رسمیت داشته باشند،

تایید گردد با رعایت ماده ۱۲ آئین نامه تاسیس و نظارت بر نحوه کار و فعالیت کانونهای آگهی تبلیغاتی و بندهای مربوطه مجاز می‌باشند.

تبصره - در مواردی که طبق این ماده، مطبوعات مجاز به درج آگهی های مشتمل بر تعریف و تشویق از کالا و خدمات هستند، متن این تعریف و تشویق نمی تواند از متن تقدیرنامه رسمی مراکز قانونی مذکور در این ماده فراتر رود.

ماده ۲۰ - هر روزنامه یا مجله باید دفاتر محاسباتی پلمپ شده بر طبق قانون تهیه و کلیه مخارج و درآمد خود را در آن ثبت کند و بیلان سالانه درآمد و مخارج را به وزارت ارشاد اسلامی بفرستد. وزارت ارشاد اسلامی هر وقت لازم بداند، دفتر مالی مؤسسات را بازرسی می نماید.

تبصره - کلیه مطبوعات مکلفند هر ماهه تیراژ فروش ماهیانه خود را کتبا به وزارت ارشاد اسلامی اطلاع دهند.

ماده ۲۱ - مدیران چاپخانه‌ها در تهران و شهرستانها مکلفند از هر شماره نشریه خود یک نسخه نشریه به وزارت ارشاد اسلامی به طور مرتب و رایگان ارسال نمایند.

ماده ۲۲ - ورود مطبوعات به کشور و نیز خروج آن بر اساس موازین شرعی و قانون اساسی و نظام جمهوری اسلامی است.

ضوابط ورود و خروج آن، ظرف شش ماه توسط وزارت ارشاد اسلامی تهیه و به تصویب مجلس شورای اسلامی خواهد رسید.

فصل ششم / جرایم

ماده ۲۳ - هرگاه در مطبوعات مطالبی مشتمل بر توهین یا افتراء، یا خلاف واقع و یا انتقاد نسبت به شخص (اعم از حقیقی یا حقوقی) مشاهده شود، ذی نفع حق دارد پاسخ آن را ظرف یک ماه، کتبا برای همان نشریه بفرستد و نشریه مزبور موظف است اینگونه توضیحات و

پاسخها را در یکی از دو شماره ای که پس از وصول پاسخ منتشر می شود، در همان صفحه وستون، وبا همان حروف که اصل مطلب منتشر شده است، مجانی به چاپ برساند، به شرط آنکه جواب از دوبرابر اصل تجاوز نکند و متضمن توهین و افترا به کسی نباشد.

تبصره ۱ - اگر نشریه علاوه بر پاسخ مذکور، مطالب یا توضیحات مجددی چاپ کند، حق پاسخگویی مجدد برای معترض باقی است. درج قسمتی از پاسخ به صورتی که آن را ناقص یا نامفهوم سازد و همچنین افزودن مطالبی به آن در حکم عدم درج است و متن پاسخ باید در یک شماره درج شود.

تبصره ۲ - پاسخ نامزدهای انتخاباتی در جریان انتخابات باید در اولین شماره نشریه درج گردد. به شرط آنکه حداقل شش ساعت پیش از زیر چاپ رفتن نشریه پاسخ به دفتر نشریه تسلیم و رسید دریافت شده باشد.

تبصره ۳ - در صورتی که نشریه از درج پاسخ امتناع ورزد یا پاسخ را منتشر نسازد، شاکی می تواند به دادستان عمومی شکایت کند و دادستان در صورت احراز صحت شکایت، جهت نشر پاسخ به نشریه اخطار می کند و هرگاه این اخطار مؤثر واقع نشود، پرونده را پس از دستور توقیف موقت نشریه، که مدت آن حداکثر از ده روز تجاوز نخواهد کرد، به دادگاه ارسال می کند.

ماده ۲۴ - اشخاصی که اسناد و دستوره‌های محرمانه نظامی و اسرار ارتش و سپاه و یا نقشه های قلاع و استحکامات نظامی را در زمان جنگ یا صلح بوسیله یکی از مطبوعات فاش و منتشر کنند به دادگاه تحویل تا برابر مقررات رسیدگی شود.

ماده ۲۵ - هر کس بوسیله مطبوعات مردم را صریحا به ارتکاب جرم یا جنایتی برضد امنیت داخلی یا سیاست خارجی کشور که در قانون مجازات عمومی پیش بینی شده است، تحریض و تشویق نماید در صورتی که اثری بر آن مترتب شود، به مجازات معاونت همان

جرم محکوم، و در صورتی که اثری بر آن مترتب نشود، طبق نظر حاکم شرع، براساس قانون تعزیرات با وی رفتار خواهد شد.

ماده ۲۶ - هرکس بوسیله مطبوعات به دین مبین اسلام و مقدسات آن اهانت کند، در صورتی که به ارتداد منجر شود، حکم ارتداد در حق وی صادر و اجرا و اگر به ارتداد نینجامد، طبق نظر حاکم شرع بر اساس قانون تعزیرات با وی رفتار خواهد شد.

ماده ۲۷ - هرگاه در نشریه‌ای به رهبر جمهوری اسلامی ایران و یا مراجع مسلم تقلید اهانت شود، پروانه آن نشریه لغو و مدیر مسئول و نویسنده مطلب به محاکم صالحه معرفی و مجازات خواهند شد.

تبصره - رسیدگی به جرایم موضوع مواد ۲۴، ۲۵، ۲۶ و ۲۷ تابع شکایت مدعی خصوصی نیست.

ماده ۲۸ - انتشار عکسها و تصاویر و مطالب خلاف عفت عمومی ممنوع و موجب تعزیر شرعی است و اصرار بر آن موجب تشدید تعزیر و لغو پروانه خواهد بود.

ماده ۲۹ - انتشار مذاکرات غیرعلنی مجلس شورای اسلامی و مذاکرات غیرعلنی محاکم دادگستری یا تحقیقات مراجع اطلاعاتی و قضایی که طبق قانون، افشای آن مجاز نیست، ممنوع است و در صورت تخلف طبق نظر حاکم شرع و قانون تعزیرات با وی رفتار خواهد شد.

ماده ۳۰ - انتشار هر نوع مطلب مشتمل بر تهمت یا افترا یا فحش و الفاظ رکیک یا نسیتهای توهین آمیز و نظایر آن نسبت به اشخاص ممنوع است و مدیر مسئول جهت مجازات به محاکم قضایی معرفی می گردد و تعقیب جرایم مزبور موکول به شکایت شاکی خصوصی است و در صورت استرداد شکایت تعقیب در هر مرحله ای که باشد متوقف خواهد شد.

تبصره ۱ - در موارد فوق، شاکی (اعم از حقیقی یا حقوقی) می‌تواند برای مطالبه خسارتی که از نشر مطالب مزبور بر او وارد آمده، به دادگاه صالحه شکایت نموده و دادگاه نیز مکلف است نسبت به آن رسیدگی و حکم متناسب صادر نماید.

تبصره ۲ - هرگاه انتشار مطالب مذکور در ماده فوق راجع به شخص متوفی بوده ولی عرفاً هتاکی به بازماندگان وی به حساب آید، هریک از ورثه قانونی می‌تواند از نظر جزایی یا حقوقی طبق ماده و تبصره فوق اقامه دعوی نماید.

ماده ۳۱ - انتشار مطالبی که مشتمل بر تهدید به هتک شرف و یا حیثیت و یا افشای اسرار شخصی باشد، ممنوع است و مدیر مسئول به محاکم قضایی معرفی و با وی طبق قانون تعزیرات رفتار خواهد شد.

تبصره - در مورد مواد ۳۰، ۳۱ تا زمانی که پرونده در مرحله تحقیق و رسیدگی است، نشریه مورد شکایت حق ندارد نسبت به مورد رسیدگی مطلبی نشر دهد، در صورت تخلف رییس دادگاه باید قبل از ختم تحقیقات حکم توقیف نشریه را صادر کند. این توقیف شامل اولین شماره بعد از ابلاغ می‌شود و در صورت تکرار تا موقع صدور رأی دادگاه از انتشار نشریه جلوگیری می‌شود.

ماده ۳۲ - هرکس در نشریه‌ای خود را برخلاف واقع صاحب پروانه انتشار یا مدیر مسئول معرفی کند، یا بدون داشتن پروانه به انتشار نشریه مبادرت نماید، طبق نظر حاکم شرع با وی رفتار خواهد شد.

مقررات این ماده شامل دارندگان پروانه و مدیران مسئولی که سمتهای مزبور را طبق قانون از دست داده اند نیز می‌شود.

ماده ۳۳ - هرگاه در انتشار نشریه، نام یا علامت نشریه دیگری ولو با تغییرات جزئی تقلید شود به طوری که برای خواننده امکان اشتباه باشد، از انتشار آن جلوگیری و مرتکب

طبق نظر حاکم شرع محکوم می‌شود، تعقیب جرم و مجازات منوط به شکایت شاکی خصوصی است.

ماده ۳۴ - به جرائم ارتكابی به وسیله مطبوعات در دادگاه صالحه با حضور هیأت منصفه رسیدگی می‌شود.

ماده ۳۵ - آیین نامه اجرایی این قانون ظرف حداکثر شش ماه توسط وزارت ارشاد اسلامی تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

ماده ۳۶ - از تاریخ تصویب این قانون کلیه قوانین مغایر ملغی است و وزارت ارشاد مأمور اجرای آن می‌باشد.

قانون فوق مشتمل بر سی و شش ماده و بیست و سه تبصره در جلسه پنجاهمین نشست و دوم اسفند ماه هزار و سیصد و شصت و چهار تصویب و در تاریخ ۲۶، ۱۲، ۱۳۶۴ به تأیید شورای محترم نگهبان رسیده است.

رئیس مجلس شورای اسلامی - اکبر هاشمی

قانون اصلاح قانون مطبوعات ۷۹/۱/۳۰

ماده ۱ - تبصره ماده (۱) به تبصره (۱) تبدیل شده و تبصره‌های زیر به عنوان تبصره (۲) و (۳) به آن اضافه می‌گردد:

تبصره ۲ - نشریه‌ای که بدون اخذ پروانه از هیات نظارت بر مطبوعات منتشر گردد از شمول قانون خارج بوده و تابع قوانین عمومی است.

تبصره ۳ - کلیه نشریات الکترونیکی مشمول مواد این قانون است.

ماده ۲ - سه تبصره ذیل به ماده (۵) الحاق می‌گردد:

تبصره ۱- متخلف از مواد (۴) و (۵) به شرط داشتن شاکی به حکم دادگاه به انفصال خدمت ارزشش ماه تادوسال و در صورت تکرار به انفصال دائم از خدمات دولتی محکوم خواهد شد.

تبصره ۲- مصوبات شورای عالی امنیت ملی برای لازم الاتباع است در صورت تخلف، دادگاه می تواند نشریه متخلف را موقتاً دو ماه توقیف و پرونده را خارج از نوبت رسیدگی نماید.

تبصره ۳- مطالب اختصاصی نشریات اگر به نام پدیدآورنده اثر (به نام اصلی یا مستعار) منتشر شود به نام او در غیر این صورت به نام نشریه، مشمول قانون حمایت از حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان می باشد.

ماده ۳- در ماده (۶) قانون مطبوعات، اصلاحات زیر انجام می شود:

الف - در صدر ماده کلمه // عمومی // عبارت // و خصوصی // اضافه می شود.

ب- در بند (۵) عبارت // افراد گروهها // به صورت // افراد و گروهها // اصلاح می شود.

ج - بند الحاقی مصوب ۱۳۷۷/۵/۲۱ مجلس شورای اسلامی به قانون مطبوعات به بند

(۱۰) تغییر و دو بند زیر به عنوان بندهای (۱۱) و (۱۲) الحاق می گردد:

۱۱- پخش شایعات و مطالب خلاف واقع و یا تحریف مطالب دیگران:

۱۲- انتشار مطلب علیه قانون اساسی.

ماده ۴- ماده (۷) قانون مطبوعات به شرح زیر اصلاح می گردد:

الف - صدر ماده به شرح زیر اصلاح می گردد:

مواد ذیل ممنوع و جرم محسوب می شود:

ب - بند (۵) با اصلاحی به شرح زیر عنوان تبصره تبدیل می گردد:

تبصره - مراکز نشر، چاپ، توزیع و فروش نشریات، مجاز و چاپ و انتشار و عرضه مطبوعاتی و نشریاتی که از سوی دادگاه صالح یا هیات نظارت معایر با اصول مندرج در این قانون تشخیص داده شود، نمی‌باشند.

ماده ۵- ماده (۸) به ترتیب ذیل اصلاح و دو تبصره به عنوان تبصره (۲) و (۳) به آن الحاق می‌گردد:

ماده ۸- انتشار نشریه توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی با سرمایه ایرانی و اخذ پروانه از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی آزاد است. استفاده نشریات از کمک خارجی مستقیم یا غیر مستقیم ممنوع و جرم محسوب می‌شود.

تبصره ۲- کمکهای اشخاص حقیقی یا حقوقی خارجی غیردولتی که بانظارت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و وزارت امور خارجه دریافت گردد مشمول این ماده نخواهد بود.
تبصره ۳- واگذاری امتیاز نشریه به غیرازاعم از قطعی، شرطی، اجاره و امثال آن ممنوع است و جرم محسوب می‌شود مگر در صورت درخواست کتبی صاحب امتیاز و تصویب هیات نظارت.

ماده ۶- در ماده (۹) اصلاحات زیر به عمل می‌آید:

۱- متن زیر به شرح زیر اصلاح می‌شود:

الف - شخص حقیقی متقاضی امتیاز باید دارای شرایط زیر باشد:

۱- تابعیت ایران.

۲- دارا بودن حداقل ۲۵ سال سن.

۳- عدم حجر و رشکستگی و تقلب و تقصیر.

۴- عدم اشتغال به فساد اخلاق و سابقه محکومیت کیفری بر اساس موازین اسلامی که

موجب محرومیت از حقوق اجتماعی باشد.

- ۵- داشتن صلاحیت علمی در حد لیسانس و یا پایان سطح در علوم حوزه‌ای به تشخیص هیات نظارت موضوع ماده (۱۰) این قانون.
- ۶- پایبندی و التزام علمی به قانون اساسی.
- ب - اشخاص حقوقی متقاضی امتیازباید دارای شرایط ذیل باشند:
- ۱- مراحل قانونی ثبت شخصیت حقوقی طی شده باشد و در اساسنامه و یا قانون تشکیل خود مجاز به انتشار نشریه باشد.
- ۲- زمینه فعالیت نشریه مرتبط با زمینه فعالیت شخص حقوقی بوده و محدوده جغرافیایی انتشار همان محدوده جغرافیایی حقوقی باشد.
- ۲- به انتهای تبصره (۵) بعد از // انتشار نشریه // عبارت // و هرگونه فعالیت مطبوعاتی // اضافه می شود.
- ۳- سه تبصره به عنوان تبصره های (۶)، (۷)، (۸) به ماده الحاق می گردد:
- تبصره ۶- هیات نظارت موظف است جهت بررسی صلاحیت متقاضی و مدیر مسوول از مراجع ذی صلاح (وزارت اطلاعات و دادگستری و نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران) استعلام نمایند. مراجع مذکور موظفند حداکثر تا دو ماه نظر خود را همراه مستندات و مدارک معتبره هیات نظارت اعلام نمایند. در صورت عدم پاسخ از سوی مراجع مذکور و فقدان دلیل دیگر صلاحیت آنان تایید شده تلقی می گردد.
- تبصره ۷- مسوولیت مقالات و مطالبی که در نشریه منتشر می شود به عهده مدیر مسوول است ولی این مسوولیت نافی مسوولیت نویسنده و سایر اشخاصی که در ارتکاب جرم دخالت داشته باشند نخواهد بود.
- تبصره ۸- اعضاء و هواداران گروههای ضدانقلاب و یا گروههای غیرقانونی و محکومین دادگاههای انقلاب اسلامی که به جرم اعمال ضدانقلابی و یا علیه امنیت داخلی و خارجی

محکومیت یافته اندوهمچنین کسانی که علیه نظام جمهوری اسلامی ایران فعالیت و یا تبلیغ می‌کنند حق هیچ گونه فعالیت مطبوعاتی و قبول سمت در نشریات را ندارند.

ماده ۷- متن ماده (۱۰) قانون و تبصره های (۲) و (۳) به شرح زیراصلاح و یک تبصره

به عنوان تبصره (۵) به آن الحاق می‌گردد:

ماده ۱۰- اعضای هیات نظارت بر مطبوعات که از افرادمسلمان و صاحب صلاحیت علمی

و اخلاقی لازم و مومن به انقلاب اسلامی می‌باشند عبارتند از:

الف - یکی از قضات به انتخاب رئیس قوه قضائیه

ب - وزیر فرهنگ و ارشاداسلامی یا نماینده تام‌الاختیار وی.

ج- یکی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی به انتخاب مجلس

د - یکی از اساتیددانشگاه به انتخاب وزیرفرهنگ و آموزش عالی

ز- یکی از اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی به انتخاب آن شورا.

ه- یکی از مدیران مسئول مطبوعات به انتخاب آنان

و- یکی از اساتید حوزه علمیه به انتخاب شورای عالی حوزه علمیه قم

ز- یکی از اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی به انتخاب آن شورا

تبصره ۲- تصمیمات هیات نظارت قطعی است، این امر مانع شکایت و اقامه دعوی

افراد ذی‌نفع در محاکم نخواهد بود.

تبصره ۳- دبیرخانه هیات نظارت با امکانات وزارت فرهنگ و ارشاداسلامی تشکیل می

شود و زیر نظر آن هیات انجام وظیفه می‌نماید.

تبصره ۵- وزیرفرهنگ و اسلامی ریاست هیات نظارت بر مطبوعات را برعهده خواهد

داشت و پاسخگوی عملکرد هیات مذکوردرمجلس و دیگر مراجع ذی‌صلاح خواهد بود.

ماده ۸- یک تبصره به شرح ذیل به ماده (۱۱) قانون الحاق می‌گردد:

تبصره در صورتی که صاحب پروانه یکی از شرایط مقرر در ماده (۹) این قانون رافاقدشود، به تشخیص هیات نظارت مقرر در ماده (۱۰) و با رعایت تبصره‌های آن پروانه نشریه لغومی شود.

ماده ۹- ماده (۱۲) به شرح ذیل اصلاح و یک تبصره به آن الحاق می گردد.

ماده ۱۲- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی موظف است تخلف نشریات را رأساً یا به تقاضای حداقل دو نفر از اعضای هیات نظارت ظرف مدت یک ماه مورد بررسی قرار داده و در صورت لزوم به طور مستقیم و یا از طریق هیأت نظارت مراتب را جهت پیگرد قانونی به دادگاه صالح تقدیم نماید.

تبصره - در مورد تخلفات موضوع ماده (۶) به جز بند (۳) و (۴) و بند (ب)، (ج) و (د) ماده (۷) هیات نظارت می تواند نشریه را توقیف نماید و در صورت توقیف موظف است ظرف یک هفته پرونده را جهت رسیدگی به دادگاه ارسال نماید.

ماده ۱۰- ماده (۲۱) به شرح زیر اصلاح می گردد:

مدیران مسوول نشریات موظفند از هر شماره نشریه، دونسخه به هریک از مراجع زیر به طور مرتب و رایگان ارسال نمایند:

الف - وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

ب - مجلس شورای اسلامی.

ج - دادگستری مرکز استان محل نشر.

ماده ۱۱- تبصره (۳) ماده (۲۳) به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به عنوان تبصره (۴)

الحاق می گردد:

تبصره ۳- در صورتی که نشریه از درج پاسخ امتناع ورزد یا پاسخ را منتشر نسازد، شاکی می تواند به دادگستری شکایت کند و رئیس دادگستری در صورت احراز صحت شکایت

جهت نشرپاسخ به نشریه اخطار می‌کند و هرگاه این اخطار موثر واقع نشود، پرونده را پس از دستور توقیف موقت نشریه که مدت آن حداکثر از ده روز تجاوز نخواهد کرد به دادگاه ارسال می‌کند.

تبصره ۴- اقدامات موضوع این ماده و تبصره‌های آن نافه اختیارات شاکی درجهت شکایت به مراجع قضائی نمی‌باشد.

ماده ۱۲- عبارت // یا شورای رهبری // از متن ماده (۲۷) حذف می‌گردد.

ماده ۱۳- عبارت // دادستان عمومی // در تبصره ماده (۳۱) به رئیس دادگاه تبدیل می‌گردد.

ماده ۱۴- ماده (۳۳) قانون مطبوعات به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۳۳-

الف - هرگاه در انتشار نشریه، نام یا علامت نشریه دیگری ولو با تغییرات جزئی تقلید شود و بطوری که برای خوانندگان امکان اشتباه باشد، از انتشار آن جلوگیری و مرتکب به حبس تعزیری شصت و یک روز تا سه ماه و جزای نقدی از یک میلیون (۱/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا ده میلیون (۱۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال محکوم می‌شود. تعقیب جرم و مجازات منوط به شکایات شاکی خصوصی است.

ب - پس از توقیف یک نشریه انتشار هر نوع نشریه دیگر به جای نشریه توقیف شده به نحوی که با نشریه مذکور از نظر نام، علامت و شکل مشتبه شود ممنوع است و نشریه جدید بلافاصله توقیف می‌گردد. مرتکب به مجازات حبس تعزیری از سه ماه تا شش ماه و جزای نقدی از دومیلیون (۲/۰۰۰/۰۰۰) ریال تا بیست میلیون (۲۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال محکوم می‌شود.

ماده ۱۵- ماده (۳۴) به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به آن الحاق می‌گردد:

ماده ۳۴- رسیدگی به جرائم مطبوعاتی باتوجه به قوانین مربوط به صلاحیت ذاتی می‌تواند در محاکم عمومی یا انقلاب یا سایر مراجع قضائی باشد. در هر صورت علنی بودن و حضور هیات منصفه الزامی است.

تبصره - به جرائم مطبوعاتی در محاکم صالح مراکز استانها رسیدگی می‌شود.

ماده ۱۶- ماده (۳۵) و تبصره آن به شرح زیر به قانون الحاق می‌گردد:

ماده ۳۵- تخلف این قانون جرم است و چنانچه در قانون مجازات اسلامی و این قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد متخلف به یکی از مجازاتهای ذیل محکوم می‌شود:

الف - جزای نقدی از یک میلیون (۱/۰۰۰/۰۰۰) تا بیست میلیون (۲۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال.

ب - تعطیل نشریه حداکثر تا شش ماه در مورد روزنامه و حداکثر تا یک سال در مورد سایر نشریات.

تبصره - دادگاه می‌تواند در جرائم مطبوعاتی مجازات حبس و شلاق را به یکی از مجازاتهای ذیل تبدیل نماید:

الف - جزای نقدی از دو میلیون (۲/۰۰۰/۰۰۰) تا پنجاه میلیون (۵۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال.

ب - تعطیل نشریه حداکثر تا شش ماه در مورد روزنامه و تا یک سال در مورد سایر نشریات.

ج- محرومیت از مسوولیت های مطبوعاتی حداکثر تا پنج سال.

فصل هفتم - هیات منصفه مطبوعات

ماده ۱۷- ماده زیر به عنوان ماده (۳۶) الحاق می‌گردد:

ماده ۳۶- انتخاب هیات منصفه به طریق ذیل خواهد بود:

هر دو سال یکبار در مه‌رم‌اه جهت تعیین اعضاء هیات منصفه در تهران به دعوت وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و با حضور وی رئیس کل دادگستری استان، رئیس شورای

شهر، رئیس سازمان تبلیغات و نماینده شورای سیاستگذاری ائمه جمعه سراسر کشور و در مراکز استان به دعوت مدیرکل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان و با حضور وی و رئیس کل دادگستری استان، رئیس شورای شهر مرکز استان، رئیس سازمان تبلیغات و امام جمعه مرکز استان یا نماینده وی تشکیل می‌شود.

هیات مذکور در تهران (۲۱) نفر در سایر استانها (۱۴) نفر از افراد مورداعتماد عمومی را از بین گروههای مختلف اجتماعی (روحانیون، اساتید دانشگاه، پزشکان، مهندسان، نویسندگان و روزنامه نگاران وکلای دادگستری دبیران و آموزگاران، اصناف، کارمندان، کارگران، کشاورزان، هنرمندان و بسیجیان) به عنوان اعضاء هیات منصفه انتخاب می‌کند.

تبصره ۱- چنانچه مفاد موضوع این ماده در مهلت مقرر انجام نشود رئیس کل دادگستری مکلف می باشد نسبت به دعوت از افراد یاد شده و انتخاب هیات منصفه اقدام نماید.

تبصره ۲- چنانچه به هر دلیلی اعضای هیات منصفه به ده نفر یا کمتر برسد، هیات مذکور در این ماده موظف است ظرف یک ماه تشکیل جلسه داده و نسبت به تکمیل اعضای هیات منصفه اقدام نماید.

ماده ۱۸- متن ذیل به عنوان ماده (۳۷) الحاق می گردد:

ماده ۳۷- اعضاء هیات منصفه باید دارای شرایط زیر باشند:

- ۱- داشتن حداقل سی سال سن و تاهل.
  - ۲- نداشتن سابقه محکومیت موثر کیفری.
  - ۳- اشتهار به امانت صداقت و حسن شهرت.
  - ۴- صلاحیت علمی و آشنایی بامسائل فرهنگی و مطبوعاتی.
- ماده ۱۹- متن ذیل به عنوان ماده (۳۸) الحاق می گردد:

ماده ۳۸- پس از انتخاب اعضاء هیات منصفه، موضوع ماده (۳۶) این قانون، مراتب توسط رئیس کل دادگستری استان به اعضاء ابلاغ می گردد. دادگاه رسیدگی کننده به جرائم مطبوعاتی، حداقل یک هفته قبل از زمان از تمامی اعضاء هیات منصفه دعوت می کند تا در جلسه محاکمه حضور یابند. دادگاه با حضور حداقل هفت نفر از اعضاء هیات منصفه رسمیت خواهد یافت. اکثریت آرا حاضران ملاک تصمیم گیری هیات منصفه خواهد بود، اعضاء هیات موظفند تا پایان جلسات دادگاه حضور داشته باشند.

تبصره ۱- تصمیمات هیاتهای نظارت و منصفه با اکثریت مطلق عده حاضر معتبر خواهند بود.

تبصره ۲- چنانچه در دو جلسه رسیدگی به یک پرونده جرم مطبوعاتی، هیات منصفه به حد نصاب نرسد، دادگاه در جلسه سوم با حضور افراد حاضر حداقل به تعداد پنج نفر رسیدگی می نماید.

تبصره ۳- دبیرخانه هیات منصفه با بودجه و امکانات قوه قضائیه تشکیل و زیر نظر هیات منصفه انجام وظیفه می نماید.

ماده ۲۰- متن ذیل و تبصره آن به عنوان ماده (۳۹) الحاق می گردد.

ماده ۳۹- هریک از اعضاء هیات منصفه چنانچه بدون عذر موجه در دو جلسه متوالی یا پنج جلسه متناوب دادگاه حاضر نشود یا از شرکت در اتخاذ تصمیم خودداری کند با حکم دادگاه رسیدگی کننده به دو سال محرومیت از عضویت در هیات منصفه محکوم می شود. رای دادگاه قطعی است.

تبصره - هریک از اعضاء هیات منصفه به علت وجود عذر موجه نتواند در جلسه دادگاه حضور یابد موظف است دو روز قبل از جلسه دادرسی عذر خود را کتبا و به طور مستدل به استحضار دادگاه برساند، در غیر این صورت عذروی غیر موجه محسوب می

گردد مگر عذرهایی که در این فاصله تا جلسه دادگاه حادث شده باشد در هر حال موظف است عذر خود را به دادگاه اعلام نماید. عذر موجه همان است که در آیین دادرسی احصاء گردیده است.

ماده ۲۱- متن ذیل به عنوان ماده (۴۰) الحاق می گردد.

ماده ۴۰- اعضای هیات منصفه در ابتدای اولین جلسه حضور خود در دادگاه به خداوند متعال و در برابر قرآن کریم سوگند یاد می کنند بدون در نظر گرفتن گرایش های شخصی یا گروهی و با رعایت صداقت و تقوی و امانت داری، در راه احقاق حق و ابطال باطل انجام وظیفه نمایند.

ماده ۲۲- متن ذیل به عنوان ماده (۴۱) الحاق می گردد.

ماده ۴۱- موارد در اعضای هیات منصفه همان است که طبق قانون در مورد رد قضات پیش بینی شده است.

ماده ۲۳- متن ذیل به عنوان ماده (۴۲) الحاق می گردد.

ماده ۴۲- هرگاه در حین محاکمه، اعضای هیات منصفه سوالاتی داشته باشند، مراتب را کتباً جهت طرح، تسلیم رئیس دادگاه می نمایند.

ماده ۲۴- متن ذیل به عنوان ماده (۴۳) و تبصره های آن الحاق می گردد:

ماده ۴۳- پس از اعلام ختم رسیدگی بلافاصله اعضاء هیات منصفه به شور پرداخته و نظر کتبی خود را در مورد زیر به دادگاه اعلام می دارند:

الف - متهم بزهکار است یا خیر؟

ب- در صورت بزهکاری آیا مستحق تخفیف است یا خیر؟

تبصره ۱- پس از اعلام نظر هیات منصفه دادگاه در خصوص مجرمیت یا برائت متهم

اتخاذ تصمیم نموده و طبق قانون مبادرت به صدور رأی می نماید.

تبصره ۲- در صورتی که تصمیم هیات منصفه بر بزهکاری باشد دادگاه می‌تواند پس از رسیدگی رای بر براءت صادر کند.

تبصره ۳- در صورتی که رای دادگاه مبنی بر مجرمیت باشد، رای صادره طبق مقررات قانونی قابل تجدیدنظر خواهی است. در رسیدگی مرحله تجدیدنظر حضور هیات منصفه لازم نیست.

تبصره ۴- حضور هیات منصفه در تحقیقات مقدماتی و صدور قرارهای قانونی لازم نیست.

ماده ۲۵- متن ذیل به عنوان ماده (۴۴) الحاق می‌گردد:

ماده ۴۴- هرگاه حکم دادگاه مبنی بر براءت یا محکومیتی باشد که مستلزم سلب حقوق اجتماعی نباشد، از نشریه در صورتی که قبلاً توقیف شده باشد بی‌درنگ رفع توقیف خواهد شد و انتشار مجدد آن بلامانع می‌باشد.

فصل هشتم - موارد متفرقه

ماده ۲۶- متن ذیل به عنوان ماده (۴۵) الحاق می‌گردد:

ماده ۴۵- نظارت دقیق بر عملکرد جرائد و انجام رسالت مطبوعاتی آنان بر عهده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است. این امر مانع از انجام وظیفه مستقیم هیات نظارت نخواهد بود.

ماده ۲۷- متن زیر عنوان ماده (۴۶) الحاق می‌گردد.

ماده ۴۶- صاحب امتیاز و مدیر مسوول موظفند کلیه کارکنان نشریه را بیمه نمایند تا در صورتی که به حکم دادگاه یا رای هیات نظارت یا به هر دلیل دیگر نشریه تعطیل گردد، تا زمان اشتغال مجدد طبق مقررات حقوق آنان پرداخت شود.

ماده ۲۸- ماده (۳۵) به ماده (۴۷) تغییر یافته و عنوان وزارت ارشاد اسلامی به «وزارت

فرهنگ و ارشاد اسلامی» اصلاح می‌گردد.

ماده ۲۹- ماده (۳۶) به ماده (۴۸) تغییر و به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

ماده ۴۸- این قانون از جمله درمورد نحوه تشکیل هیات نظارت و هیات منصفه از تاریخ تصویب لازم الاجراء است و نیز از تاریخ تصویب کلیه قوانین و مغایر با آن از جمله لایحه قانونی مطبوعات مصوب ۱۳۵۸/۵/۲۵ شورای انقلاب لغو می‌گردد.

تاریخ تصویب ۱۳۷۹/۱/۳۰

تاریخ تأیید شورای نگهبان ۱۳۷۹/۲/۷

۳- ماده ۲۰ قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۷۳

ماده ۲۰- به منظور تجدیدنظر در آراء دادگاههای عمومی و انقلاب در مرکز هر استان دادگاه تجدیدنظر به تعداد مورد نیاز مرکب از یک نفر رئیس و دو عضو مستشار تشکیل می‌شود.

جلسه دادگاه با حضور دو نفر عضو رسمیت یافته پس از رسیدگی ماهوی رأی اکثریت که بوسیله رئیس یا عضو مستشار انشاء می‌شود قطعی و لازم‌الاجراء خواهد بود.

تبصره ۱- (الحاقی ۱۳۸۱/۷/۳۰) رسیدگی به جرائمی که مجازات قانونی آنها قصاص عضو یا قصاص نفس یا اعدام یا رجم یا صلب و یا حبس ابد باشد و نیز رسیدگی به جرائم مطبوعاتی و سیاسی ابتدائاً در دادگاه تجدیدنظر استان به عمل خواهد آمد و در این مورد، دادگاه مذکور «دادگاه کیفری استان» نامیده می‌شود. دادگاه کیفری استان برای رسیدگی به جرائمی که مجازات قانونی آنها قصاص نفس یا اعدام یا رجم یا سلب یا حبس دائم باشد از پنج نفر (رئیس و چهار مستشار یا دادرس علی‌البدل دادگاه تجدیدنظر استان) و برای رسیدگی به جرائمی که مجازات قانونی آنها قصاص عضو و جرائم مطبوعاتی و سیاسی باشد از سه نفر (رئیس و دو مستشار یا دادرس علی‌البدل دادگاه تجدیدنظر استان) تشکیل می‌شود. تشکیلات، ترتیب رسیدگی، کیفیت محاکمه و صدور رأی این دادگاه تا تصویب قانون آئین دادرسی مناسب مطابق مقررات این قانون و قانون آئین دادرسی دادگاههای

عمومی و انقلاب د امور کیفری مصوب ۱۳۷۸/۶/۱۸ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی خواهد بود. دادگاه کیفری استان در رسیدگی به جرائم مطبوعاتی و سیاسی با حضور هیأت منصفه تشکیل خواهد شد.

تبصره ۲- (الحاقی ۱۳۸۱/۷/۲۸) در مرکز هر استان حسب نیاز، شعبه یا شعبی از دادگاه تجدیدنظر به عنوان «دادگاه کیفری استان» برای رسیدگی به جرائم مربوط اختصاص می‌یابد. تعداد شعبه یا شعبی که برای این امر اختصاص می‌یابد به تشخیص رئیس قوه قضائیه خواهد بود.

قانون استفساریه نسبت به کلمه اهانت، توهین و یا هتک حرمت مندرج در مقررات جزایی مواد (۵۱۳)، (۵۱۴)، (۶۰۸) و (۶۰۹) قانون مجازات اسلامی و بندهای ۷ و ۸ ماده ۶ و مواد ۲۶ و ۲۷ قانون مطبوعات

موضوع استفسار:

آیا منظور از عبارت (اهانت، توهین و یا هتک حرمت) مندرج در مقررات جزایی از جمله مواد ۵۱۳، ۵۱۴، ۶۰۸ و ۶۰۹ قانون مجازات اسلامی و بندهای ۷ و ۸ ماده ۶ و مواد ۲۶ و ۲۷ قانون مطبوعات عبارت است از بکار بردن الفاظی که دلالت صریح بر فحاشی و سب و لعن دارد یا خیر؟ و در صورت عدم صراحت مطلب و انکار متهم بر قصد اهانت و هتک حرمت آیا موضوع از مصادیق مواد مورد ذکر می‌باشد یا خیر؟

نظر مجلس:

ماده واحده- از نظر مقررات کیفری اهانت و توهین و.. عبارت است از بکار بردن الفاظی که صریح یا ظاهر باشد و یا ارتکاب اعمال و انجام حرکاتی که با لحاظ عرفیات

جامعه و با در نظر گرفتن شرایط زمانی و مکانی و موقعیت اشخاص موجب تخفیف و تحقیر آنان شود و با عدم ظهور الفاظ توهین تلقی نمی‌گردد.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ چهارم دی ماه یکهزار و سیصد و هفتاد و نه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۷۹ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

رئیس مجلس شورای اسلامی - مهدی کروبی

۵- نمونه صورتجلسه سازش شوراهای حل اختلاف ویژه مطبوعات

شعبه... شورای حل اختلاف ویژه مطبوعات

شاکی: آقای....

مشتکی عنه؛ مدیر مسئول روزنامه.... - هفته نامه.... - ماهنامه....

موضوع اتهام؛ نشر اکاذیب/ افتراء/ تشویش اذهان عمومی

گردشکار و نتیجه تحقیقات و صورتجلسه سازش تنظیمی شورا

محتویات پرونده حاکی است که شاکی به شرح شکوائیه مورخه... خویش علیه مدیر مسئول نشریه مشتکی عنه از این که مشارالیه در جریده تحت نظارت و مسئولیت وی در صفحه... آن روزنامه مورخ... به شماره... مطالبی را برخلاف واقع مطرح نموده و هیچگونه مستند قانونی در جهت صحت و انتساب این مطالب به شاکی ارائه و ابراز نکرده است اعلام جرم نموده مع الوصف با مساعی و تلاش شورا و تشکیل چندین جلسه رسیدگی و بحث و مذاکره و بیان این که در عفو لذتی است که در انتقام نیست با رفع کینه و کدورت از یکدیگر النهایه شاکی رضایت و گذشت قطعی و منجز خویش را نسبت به مدیر مسئول نشریه مشتکی عنه ابراز نمود و به شرح ذیل با امضاء خود مراتب را تأیید نمودند، مقرر است، دبیرخانه شورا پرونده امر جهت صدور حکم مقتضی به دادگاه کیفری استان ویژه مطبوعات ارسال گردد.

امضاء اعضاء شورا

امضاء رئیس شورا

- ۱- قانون مدنی
- ۲- قانون مجازات اسلامی
- ۳- جرائم مطبوعاتی تألیف دکتر عباس شیخ الاسلامی
- ۴- مجموعه قوانین و مقررات مجلس شورای اسلامی
- ۵- مجله تحقیقات حقوقی شماره ۱۰ بهار و تابستان ۱۳۷۱
- ۶- حقوق جزای اختصاصی- دکتر آقای نی
- ۷- مجموعه مقالات دومین سمینار مطبوعات جلد ۱ و ۲ بررسی مسائل مطبوعاتی چاپ مرکز مطالعات و تحقیقات مطبوعات ۱۳۷۷
- ۸- پیرامون انقلاب اسلامی- استاد شهید مرتضی مطهری- انتشارات صدرا